

"KADINLAR İÇİN DAHA ÇOK VE DAHA İYİ İŞLER:
TÜRKİYE'DE İNSANA YAKIŞIR İŞ İÇİN
KADINLARIN GÜÇLENDİRİLMESİ" PROJESİ

BURSA İŞGÜCÜ PİYASASININ TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ PERSPEKTİFİNDEN ANALİZİ

GÜLAY TOKSÖZ

Copyright © Uluslararası Çalışma Örgütü 2016

İlk yayın tarihi: 2016

Uluslararası Çalışma Ofisi'nin yayınları Evrensel Telif Hakları Sözleşmesi'nin 2. Maddesine göre telif hakkına sahiptir. Bununla birlikte, bu yayınlardan kaynak belirtmek suretiyle izin almadan kısa alıntılar yapılabilir. Basım ve tercüme hakları için başvurulması gereken adres şöyledir: ILO Publications (Rights and Licencing), International Labour Office, CH-1211 Cenevre 22, İsviçre ya da e-posta ile: rights@ilo.org. Uluslararası Çalışma Ofisi bu tür başvuruları memnuniyetle karşılamaktadır.

Basım haklarıyla ilgili kuruluşlara kayıtlı kütüphaneler, kurumlar ve diğer kullanıcılar, kendileri için bu amaçla çıkartılan izinlere istinaden yayınları çoğaltabilirler. Ülkenizdeki bu tür kuruluşlar için bakınız: www.ifro.org.

Toksöz, Gülay

Bursa işgücü piyasasının toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinden analizi: kadınlar için daha çok ve daha iyi işler: Türkiye'de insana yakışır iş yoluyla kadınların güçlendirilmesi / Gülay Toksöz ; International Labour Organization, ILO Office for Turkey. - Ankara: ILO, 2016

ISBN: 978-92-2-030803-5 (print)

ISBN: 978-92-2-030804-2 (web pdf)

International Labour Organization; ILO Office for Turkey

labour market analysis / demographic aspect / economic implication / gender equality / employment opportunity / regional level / Turkey

13.01.1

ILO Cataloguing in Publication Data

ILO yayınlarında kullanılan ve Birleşmiş Milletler uygulamaları ile uyumluluk taşıyan görsel malzemeler, herhangi bir ülkenin, bölgenin, buralardaki yetkililerin statüsü veya bu coğrafi alanların sınırları konusunda Uluslararası Çalışma Ofisi'nin herhangi bir görüşünü yansıtmaz.

İmzalı makale, araştırma ve diğer katkılarda ifade edilen fikirlerin sorumluluğu yalnızca yazarlara aittir ve yayın içinde ifade edilen fikirlerin Uluslararası Çalışma Ofisi tarafından desteklediğini göstermez.

Firma isimlerine ve ticari ürün veya süreçlere yapılan referanslar, onların Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından desteklendiğini belirtmez ve belirli bir firmaya, ticari ürün veya sürece referans verilmemesi bir onaylamama işareti değildir.

ILO yayınları ve elektronik ürünleri belli başlı kitapçılardan ve elektronik dağıtım platformlarından temin edilebilir veya direk olarak ilo@turpin-distribution.com adresinden temin edilebilir. Daha fazla bilgi için, web sitemizi ziyaret edin: www.ilo.org/publns veya ilopubs@ilo.org adresi ile iletişime geçin.

Türkiye'de basılmıştır.

İÇİNDEKİLER

Giriş	6
I. Bursa İlinin Temel Sosyo-demografik ve Ekonomik Özellikleri	7
II. Bursa İli İşgücü Piyasasının Temel Özellikleri	9
1. İşgücü bilgileri	9
2. Bölgede İstihdam Durumu	12
3. İşsizlik	15
III. BURSA İŞKUR'un Faaliyetleri (2010/2013)	17
IV. İŞKUR İşgücü Piyasası Araştırması Işığında Bursa İli (2013-1.Dönem/2014-1.Dönem)	27
1. İşyerleri ve İstihdamın Yapısı	27
2. Açık İşler	31
3. Açık İşlerde İstenen Özellikler	37
4. Temininde Güçlük Çekilen Meslekler	42
5. Gelecek Dönem İstihdam Eğilimleri/İstihdamda Artış ve Azalış Beklenen Meslekler	46
6. Küçük İşyerleri Araştırmasının Bulguları	49
Sonuç ve Öneriler	50

ÖNSÖZ

Bu çalışma “Kadınlar İçin Daha Çok ve Daha İyi İşler: Türkiye’de İnsana Yakışır İş için Kadınların Güçlendirilmesi” adlı ILO ve Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) ortaklığında yürütülen ve finansmanı İsveç Uluslararası Kalkınma İşbirliği Ajansı (SIDA) tarafından sağlanan proje kapsamında gerçekleştirilmiştir. Projenin amaçlarından biri, işgücü piyasalarının toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinden daha sağlıklı ve güçlü bir analizi için veriler toplanması, verilerin analizlerinin yapılması ve İŞKUR ve diğer paydaşların proje pilot illeri olan Ankara, Bursa, İstanbul ve Konya’da kanıta dayalı politika seçenekleri geliştirebilmelerine yardımcı olmaktır.

Bu amaçla, İŞKUR’un 2014 yılı 1. Dönem İşgücü Piyasası Talep Araştırması Anketi soru formuna işyerlerinde istihdamın ve işgücü talebinin cinsiyet yapısını ve işverenlerin açık işler konusunda cinsiyet temelli tercihlerinin olup olmadığını anlamak için ek sorular eklenmiştir. Sorulara verilen cevapların detaylı analizleriyle, insana yakışır işler sunan açık işlere kadınların yerleştirilebilmesi için İŞKUR’un sunduğu mesleki eğitim ve işe yerleştirme hizmetlerinin kanıta ve toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı bir yaklaşımla daha etkinleştirilmesine yardımcı olmak amaçlanmıştır.

Çalışmanın politika yapımcılar, araştırmacılar ve tüm paydaşlar için faydalı olmasını dileriz.

ILO Türkiye Ofisi

GİRİŞ

Bursa ilinde işgücü piyasasının toplumsal cinsiyet perspektifinden analizini amaçlayan bu çalışmada önce ilin temel sosyo-demografik ve ekonomik özelliklerine yer verilmiştir. İkinci bölümde TÜİK Hanehalkı İşgücü Anketi verileri temel alınarak Bursa'nın dahil olduğu TR 41 bölgesinde işgücünün temel özellikleri, kadın-erkek değişkeniyle 2010 ve 2013 yılları için karşılaştırmalı değerlendirilmiştir. Üçüncü bölümde İŞKUR İstatistik Yıllıkları ve Bursa İşgücü Piyasası Talep Analizi 2013-1. Dönem ve 2014-1. Dönem araştırmaları ışığında işgücü piyasasına ilişkin bilgiler ve İŞKUR'un Bursa'daki faaliyetleri 2010 ve 2013 yılları için incelenmiştir. Dördüncü bölüm, Bursa İşgücü Piyasası Talep Analizi 2013-1. Dönem sonuçları ile 2014-1. Dönem sonuçlarının karşılaştırılması ve gerektiği yerlerde 2014 anketinin ham verilerinin kullanılması yoluyla ilde açık işlerin özellikleri ve karşılanabilme durumunun toplumsal cinsiyet perspektifinden irdelenmesine ilişkindir. Sonuç bölümünde bulgulara dayanarak politika önerilerine yer verilmektedir.

I. BURSA İLİNİN TEMEL SOSYO-DEMOGRAFİK VE EKONOMİK ÖZELLİKLERİ

Bursa ili İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflamasında (İBBS) TR 41 olarak Eskişehir ve Bilecik ile birlikte Doğu Marmara'da yer almaktadır. Türkiye'nin en kalabalık dördüncü kenti olan Bursa'da nüfus 2012'de 2,688,171 kişi olup nüfusun %89,4'ü kenttedir. Nüfusun dağılımı erkek ve kadın olarak eşittir. Nüfusun içinde 0-14 yaş grubunun payı %22,4, 65 yaş ve üstünün payı %7,7 ve çalışma çağındaki nüfusun payı %69,9'dur. Bursa'da nüfus artış hızı 2012'de %13,5 ile %12,01 olan Türkiye ortalamasının üzerindedir. 2012'de net göç hızı %2,32 olan Bursa göç alan iller arasındadır. 2008-2012 arasındaki dönemde ilin aldığı göç azalıp, verdiği göç arttığı için net göç ve dolayısıyla net göç hızı azalma eğilimi içine girmiştir. 2012'de Bursa'nın en fazla göç aldığı iller İstanbul, Balıkesir ve Erzurum olmuştur.¹

Bursa'da 2012'de okuma yazma bilmeyen kadınların oranı %5,7, erkeklerin oranı %1,1'dir. 2012-2013 öğretim yılında ilkokulda net okullaşma oranı %98,6 ile Türkiye genelinde 48. sırada, orta öğretimde (lise) net okullaşma oranı %78,2 ile 29. sıradadır. Orta öğretimde net okullaşma oranı, %70,1 olan Türkiye ortalamasının üzerindedir. Yüksek okul veya fakülte mezunlarının aynı yaş grubu nüfusa oranı %10'dur.² Ortaöğretime kayıtlı toplam öğrenci sayısı 2012'de 173,540 kişi olup bunun %52,5'i erkek ve %47,5'i kadındır. Ortaöğretime kayıtlı toplam öğrencilerin %43,6'sı genel liseye, %56,3'ü de mesleki ve teknik liseye devam etmektedir.³

Sanayileşmenin başı çeken kentlerinden olan Bursa'da otomotiv, makine, tekstil ve gıda sanayi önemli bir yere sahiptir. Sanayinin yanı sıra ticaret, turizm, hizmet ve tarım sektörleri de gelişmiştir. 2010'da gayri safi katma değer içinde hizmetlerin payı %54,4, sanayinin payı %39,8 ve tarımın payı %5,7'dir. Türkiye geneli ile kıyaslandığında sanayinin payı, %26,4 olan Türkiye ortalamasının oldukça üzerindedir. Tarımın gayri safi katma değer içindeki payı, %9,5 olan Türkiye ortalamasından düşük olmakla birlikte, Bursa bitkisel üretim değeri itibarıyla 8. sıradadır. Yatırım teşvikleri açısından Türkiye genelinde en fazla yatırım alan 5. il konumundadır.⁴

Bölge önemli bir ihracat ve ithalat potansiyeline sahiptir. 2012 yılında yapılan ihracat toplamı 11.123 milyon dolardır. Aynı yıl toplam ithalat tutarı 10.316 milyon dolardır. Türkiye ithalatı içindeki payı %4,36 ve ihracatı içindeki payı %7,30'dur. İthalatta 5. ve ihracatta 3. sırada gelmektedir. İhracatın %98,3'ünü imalat sanayi ürünleri oluşturmaktadır. Kişi başı gayri safi katma değer 2008'de 12.983 dolar ile 9.384 dolar olan Türkiye ortalamasının üzerindedir ve sıralamada üçüncü gelmektedir.⁵

İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması'nda (2012) Bursa 6. sıradadır.⁶ Ancak sosyal gelişmişlik kriterleri arasında yer alan doktor sayısı ve hastane sayısı gibi veri kaynaklarına bakıldığında 2011'de Bursa'da yüz bin kişi başına hastane yatak sayısı 233 ile 252 olan Türkiye ortalamasının altındadır ve il 44. sırada gelmektedir. Ancak toplam hekim ve hemşire sayısı itibarıyla il 4. sıradadır.⁷ Öte yandan belediye meclisinde temsil, lise ve üni-

1 İŞKUR (2013) Bursa İşgücü Piyasası Analizi Raporu, (T. Bingöl, İ. Özfuçucu), s. 17-20

2 TÜİK (2013) Seçilmiş Göstergelerle Bursa 2012, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara, s.21-22.

3 İŞKUR (2013), age, s. 22-23

4 İŞKUR (2013), age, s.14-15

5 TÜİK (2013), age, s.5, 17-18

6 Kalkınma Bakanlığı (2013) İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (SEGE-2011), Ankara, s. 50.

7 TÜİK (2013), age, s.19

versite mezunu kadın nüfus, ergen yaşta annelik, anne ölüm oranı, kayıtlı istihdam baz alınarak oluşturulan Yereller İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksine göre Bursa 9. sıradadır.⁸ Bursa'nın toplumsal cinsiyet eşitliği açısından gelişmişlik düzeyi, genel sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyinin gerisinde kalmaktadır. Kayıtlı kadın istihdamında 8. sırada ve eğitimde 18. sırada olmakla birlikte yerel yönetimde kadın temsili bakımından 63. sırada olması, toplumsal cinsiyet eşitliği bakımından bir handikap oluşturmakta ve siyasi karar mekanizmalarına kadınların katılımının artmasının önemine dikkat çekmektedir.

Bursa sahip olduğu sosyo-ekonomik ve demografik özelliklerle kadın istihdamının geliştirilmesi için elverişli bir potansiyele sahiptir.

8 TEPAV (2014) 81 İl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi, Ankara (H. Demirdirek, Ü. Şener), s.93.

II. BURSA İLİ İŞGÜCÜ PİYASASININ TEMEL ÖZELLİKLERİ

Bursa ili işgücü piyasası analizinde TÜİK Hanehalkı İşgücü Anketi verileri temel alınmıştır. İl bazında temel işgücü göstergelerine göre Bursa'da işgücüne katılma oranı 2010'da %48,4, istihdam oranı %43,3 ve işsizlik oranı %10,5'dir. Söz konusu oranlar 2013'de sırasıyla %51,4, %48 ve %6,6'dır. İşgücüne katılım ve istihdam oranları artarken, işsizlik oranında ciddi bir düşüş olduğu görülmektedir. İl bazlı bilgi kadın ve erkek olarak dağılımı vermemektedir. Daha kapsamlı bilgi için bölgesel sonuçlara bakmak gerekmektedir. Bölge düzeyinde anket verileri TR 41 bölgesi olarak Bursa'nın yanı sıra Eskişehir ve Bilecik illerinin verilerini de kapsamaktadır. Dolayısıyla değerlendirmelerde bu hususun göz önünde tutulması gerekmektedir.

1. İşgücü bilgileri

TABLO 1: TR 41'DE NÜFUSUN İŞGÜCÜ DURUMU (BİN KİŞİ)*

TOPLAM	2010			2013		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
15+ yaş nüfus	2.694	1.339	1.354	2.956	1.472	1.484
İşgücü	1.268	923	345	1.490	1.034	456
İstihdam edilenler	1.140	834	305	1.385	975	410
İşsiz	128	89	39	105	59	46
İşgücüne katılma oranı	47,1	68,9	25,5	50,4	70,3	30,7
İşsizlik oranı	10,1	9,6	11,4	7,0	5,7	10,1
İstihdam oranı	42,3	62,3	22,5	46,9	66,3	27,6
İşgücüne dahil olmayan nüfus	1.426	416	1.010	1.466	438	1.028

* Rakamlar yuvarlamadan ötürü toplamı vermeyebilir.

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri www.tuik.gov.tr, (erişim 29.11.2014)

TR 41 bölgesinde 2010'da işgücüne katılma oranı %47,1, istihdam oranı %42,3 ve işsizlik oranı %10,1'dir. Bölgenin işgücüne katılma, istihdam ve işsizlik oranları Bursa'dan daha düşüktür. 2013'de ise bölgede oranlar sırasıyla %50,4, %46,9 ve %7 olup, benzer bir eğilim 2013 yılı için de söz konusudur.

TABLO 2: İŞGÜCÜ DURUMUNUN CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI

	2010				2013			
	TR 41		Türkiye		TR 41		Türkiye	
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
İşgücüne katılma oranı (%)	68,9	25,5	70,8	27,6	70,3	30,7	71,5	30,8
İstihdam oranı (%)	62,3	22,5	62,6	24,0	66,3	27,6	65,2	27,1
İşsizlik oranı (%)	9,6	11,4	11,4	13,0	5,7	10,1	8,7	11,9

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri, www.tuik.gov.tr

Kadınlar ve erkekler açısından dağılıma baktığımızda, 2010'da erkekler için işgücüne katılma oranı %68,9, istihdam oranı %62,3 ve işsizlik oranı %9,6'dır. Kadınlar için söz konusu oranlar sırasıyla %25,5, %22,5 ve %11,4'dür. Bu oranlar Türkiye genelinde erkeklerde %70,8, %62,6 ve %11,4'dür. Kadınlarda %27,6, %24 ve %13'dür. Türkiye oranları bölge oranlarından daha yüksektir. Burada kadınların işgücüne katılma ve istihdam oranlarının hem bölgede hem Türkiye genelinde erkeklerin oranlarından çok daha düşük olduğu görülmektedir. Buna karşılık kadınların işsizlik oranları erkeklerinkinden daha yüksektir. 2013 yılında Türkiye genelinde oranlar erkekler için %71,5, %65,2 ve %8,7, kadınlar için %30,8, %27,1 ve %11,9'dur. Her iki grup için de işgücüne katılma ve istihdam oranlarda artış, işsizlik oranlarında düşüş vardır. Bölgede ise söz konusu oranlar içinde özellikle erkek işsizliğinin %5,7 ile %8,7 olan Türkiye ortalamasından ciddi şekilde düşük olması (3 puan) dikkat çekmektedir. Kadınlar için işsizlik oranı %10,1 ile Türkiye ortalamasından 1,8 puan düşüktür. 2010-2013 arasında bölgede erkek işsiz sayısı 89 binden 59 bine düşerken, kadın işsiz sayısı 39 binden 46 bine çıkmıştır. Bunun nedeni kadın istihdamının 105 bin kişi artarken, erkek istihdamının 141 bin kişi artmış olmasıdır.

TABLO 3: EĞİTİM DURUMUNA VE GENİŞ YAŞ GRUBUNA GÖRE İŞGÜCÜNÜN DURUMU (BİN, 15 + YAŞ)

	Lise altı		Lise ve dengi meslek okulu		Yüksek öğretim		Yaşa göre toplam işgücü	
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
2010								
Yaş								
15-19	40	13	6	8	0	1	46	23
20-24	33	13	41	21	12	15	86	49
25-34	153	45	107	29	49	32	309	106
35-54	279	106	87	21	53	22	419	150
55+	54	17	5	0	4	0	63	18
Toplam	558	194	246	80	119	70	923	345
2013								
15-19	38	16	8	8	0	0	46	24
20-24	30	16	44	26	15	21	90	63
25-34	132	50	123	31	79	57	334	138
35-54	279	127	116	33	76	38	471	197
55+	72	28	9	1	12	3	93	33
Toplam	551	237	301	98	182	120	1.034	456

Rakamlar uyarlamadan ötürü toplamı vermeyebilir.

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri Veri Tabanı, www.tuik.gov.tr

Tablodan işgücünün yaş ve eğitim durumuna göre bilgi edinilebilir. 2010'da işgücünün yaşa göre dağılımına bakıldığında, 15-24 yaş arası genç nüfusun payının erkek işgücünde %14,3, kadın işgücünde %20,9 olduğu görülmektedir. Bu durum kadınların genç yaşlarda evlenmeden önce işgücü piyasasına daha yüksek oranda katılmasına dair geleneksel toplumsal tutumla uyumludur. İzleyen 25-34 yaş grubunda erkeklerin payı %33,5 iken kadınların payı %30,7 ile bundan düşüktür. 35-54 yaş grubunda pay erkeklerde %45,4, kadınlarda %43,5 ile birbirine yeniden yaklaşmaktadır. 55 yaş ve üstünde erkeklerin payı %6,8, kadınların payı %5,2'dir.

İşgücünün eğitim durumuna bakıldığında ortaya yüksek eğitilmiş kadınların işgücü içindeki payının erkeklerinkinden daha yüksek olması gibi çarpıcı bir durum çıkmaktadır. Yüksek eğitilmiş kadınlar toplam kadın işgücü içinde %20,3 paya sahipken, bu oran erkeklerde %12,9'dur. Lise ve dengi okul mezunu kadınların payı %23,2 ve erkeklerin payı %26,6'dır. Lise altı eğitilmişler ise kadın işgücünün %56,2'sini ve erkek işgücünün %60,5'inin oluşturmaktadır. İşgücünün yarıdan fazlasının lise altı eğitilmiş olduğu görülmektedir.

2013'e gelindiğinde yaş gruplarına göre dağılımda önemli bir fark söz konusu değildir. 15-24 yaş grubunda oranlar kadınlarda %19,1 ve erkeklerde %13,2'dir. Eğitim düzeyine göre dağılımda ise yüksek eğitilmiş kadınların payı 2010'a göre 6 puan artarak %26,3'e çıkmıştır. Erkekler için de oran %17,6'ya çıkarak yükselmekle birlikte farkın 7,4 puandan 8,7 puana çıkmasıyla makasın biraz daha açıldığı görülmektedir. Burada şu soru sorulabilir: üç yıl içerisinde işgücü içindeki yüksek eğitilmiş kadınların payının artmasına yol açan çalışma çağındaki nüfus içindeki kadınların eğitim düzeyindeki yükselme midir?

TABLO 4: EĞİTİM DURUMUNA GÖRE KURUMSAL OLMAYAN ÇALIŞMA ÇAĞINDAKİ KADIN NÜFUSUN DURUMU (BİN, 15+ YAŞ)

Eğitim durumu	2010	Yüzde	2013	Yüzde
Okuma yazma bilmeyen	149	11,0	145	9,8
Lise altı	891	65,8	925	62,3
Lise ve dengi okul	214	15,8	250	16,8
Yüksek öğretim	101	7,5	164	11,0
Toplam	1.354	100	1.484	100

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri Veri Tabanı, www.tuik.gov.tr

15 yaş üstü kurumsal olmayan kadın nüfus içinde lise ve dengi okul mezunlarının oranı 1 puan yükselirken, yüksek öğretim mezunlarının payı 3,5 puan yükselmiştir. İşgücü içinde yüksek eğitilmişlerin payının 6 puan yükselmesi karşısında, bu durum düşük eğitilmiş kadınların işgücünden çekilmesi nedeniyle paylarının azalması ve işgücüne katılımlarının giderek zorlaşması olarak yorumlanabilir.

Eğitim düzeyine göre kadınların işgücüne katılımına bakıldığında 2010'da bu oran lise altı eğitilmişlerde %20,6, lise ve dengi meslek okul mezunlarında %37,4, ve yüksek eğitilmişlerde %69,6'dır. 2013'de lise altı eğitilmişlerde %24,1'e, lise ve dengi meslek okulu mezunlarında %39,5'e ve yüksek öğretim mezunlarında %73,2'ye çıkmıştır. 2013'de erkekler için bu oranlar sırasıyla %64,2, %79 ve %84,6'dır. Her iki cinsiyet açısından eğitime paralel olarak işgücüne katılım artmakla birlikte 2013'de lise altı eğitilmişler ile lise ve dengi okul mezunlarında açık 40 puan civarında iken yüksek eğitilmişlerde 11 puana inmektedir.

2. Bölgede İstihdam Durumu

TABLO 5: İSTİHDAMIN İKTİSADİ FAALİYET KOLUNA GÖRE DAĞILIMI (BİN KİŞİ, 15+ YAŞ) *

	2010			2013		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Toplam	1.140	834	305	1.385	975	410
Tarım	126	67	58	202	115	87
Yüzde	11,0	8,1	19,1	14,6	11,8	21,2
Sanayi**	501	391	110	561	440	120
Yüzde	44,0	46,9	36,1	40,5	45,2	29,3
Hizmet	513	376	137	623	420	203
Yüzde	45,0	45,1	44,9	45,0	43,0	49,5

* Rakamlar yuvarlamadan ötürü toplamı vermeyebilir.

** İnşaat sanayi sektörü içinde değerlendirilmiştir.

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri, www.tuik.gov.tr, (erişim 30.11.2014)

Bölgede istihdam ağırlıklı olarak sanayi ve hizmetler sektörlerindedir, tarım sektörünün payı oldukça düşüktür. 2010'da erkek istihdamının %46,9'u sanayide, %45,1'i hizmetlerde ve %8,1'i tarımda gerçekleşmiştir. 2013'de tarımın payı %11,8'e çıkmış ve diğerlerinin payı biraz düşmüştür. Söz konusu dönemde erkek çalışan sayısı 834 bin kişiden 975 bin kişiye çıkarak 141 bin kişi artmıştır. Her üç sektörde artış birbirine yakın sayılarda gerçekleşmiştir. Kadınlar için 2010'da hizmet sektörü %44,9 ve sanayi %36,1 paya sahiptir. Tarımın payı %19,1 ile erkeklerin payının iki katından fazladır. 2013'de tarımın payının %21,2'ye, hizmetlerin payının %49,5'e çıktığı, buna karşılık sanayinin payının %29,3'e gerilediği görülmektedir. Üç yıllık dönem içinde sanayinin payındaki yaklaşık 7 puanlık düşük dikkat çekicidir. Buna rağmen bu oran Türkiye genelinde kadınların %14,5 olan payının iki katıdır. Kadın çalışanların sayısı bu dönemde 305 bin kişiden 410 bin kişiye çıkarak 105 bin kişi artmıştır. Kadın istihdamında %34,4'lük bir artışa denk gelen bu sayının sektörler itibarıyla dağılımında 67 bin kişiyle hizmet sektörü başı çekmektedir. Sanayide sadece 10 bin kişilik, tarımda ise 29 bin kişilik artış olmuştur.

TABLO 6: İSTİHDAMIN İŞTEKİ DURUMA GÖRE DAĞILIMI (BİN KİŞİ, 15+ YAŞ) *

	2010			2013		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Ücretli/yevmiyeli	853	631	221	1.038	741	296
İşveren/kendi hesabına	209	179	30	236	200	35
Ücretsiz aile işçisi	78	24	54	112	34	78
Toplam	1.140	834	305	1.385	975	410
Tarım						
Ücretli/yevmiyeli	17	7	10	26	14	12
İşveren/kendi hesabına	56	50	6	89	81	8
Ücretsiz aile işçisi	53	10	43	88	21	67
Toplam	126	67	58	202	115	87
Tarım dışı						
Ücretli/yevmiyeli	836	624	211	1.012	728	284
İşveren/kendi hesabına	153	128	25	147	120	27
Ücretsiz aile işçisi	25	14	11	24	13	11
Toplam	1.014	767	247	1.183	860	323

* Rakamlar yuvarlamadan ötürü toplamı vermeyebilir.

Kaynak:TÜİK İşgücü İstatistikleri, www.tuik.gov.tr, (erişim 30.11.2014)

2010'da erkek istihdamının %75,6'sı ücretli ve yevmiyeli, %21,5'i işveren ve kendi hesabına, %2,9'u ücretsiz aile işçisi olarak gerçekleşmiştir. 2013'e gelindiğinde oranlar sırasıyla %76, %20,5, %3,4 ile pek değişmeden kalmıştır. 2013'de faaliyet alanı olarak tarımda erkeklerin %70,4'ü işveren ve kendi hesabına çalışırken, tarım dışında %84,6'sı ücretli ve yevmiyelidir. 2010'da kadın istihdamıysa %72,5'i ücretli ve yevmiyeli, %9,8'i işveren ve kendi hesabına, %17,7'si ücretsiz aile işçisi olarak gerçekleşmiştir. 2013'de oranlar sırasıyla %72,2, %8,5 ve %19'dur. Kendi hesabına çalışanların payı yaklaşık 1 puan düşmüş, ücretsiz aile işçilerin payı 1 puan artmıştır. 2013'de tarımda çalışan kadınların %77'si ücretsiz aile işçisi ve tarım dışında çalışan kadınların %87,9'u ücretli ve yevmiyelidir.

TABLO 7: EĞİTİM DURUMUNA VE İKTİSADİ FAALİYET KOLUNA GÖRE İSTİHDAM EDİLENLER-2013 (BİN, 15 + YAŞ)*

	Lise altı			Lise ve dengi meslek okulu			Yüksek öğretim			Toplam		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K
Tarım	181	98	83	15	12	3	7	6	1	202	115	87
Sanayi	299	230	70	186	153	33	75	58	17	561	440	120
Hizmet	261	192	69	167	118	49	195	110	85	623	420	203
Toplam	741	518	222	368	283	85	277	174	103	1.385	975	410

* Rakamlar yuvarlamadan ötürü toplamı vermeyebilir.

Kaynak:TÜİK, İşgücü İstatistikleri, www.tuik.gov.tr, (erişim 30.11.2014)

2013'de istihdamda olanların eğitim düzeylerine göre dağılımlarına bakıldığında, %53,5'inin lise ve altı eğitilmiş, %26,6'sının lise ve dengi meslek okulu mezunu ve %20'sinin yüksek öğretim mezunu olduğu görülmektedir. Tarımda istihdam edilenlerin %89'u, sanayide istihdam edilenlerin %53,3'ü ve hizmetlerde istihdam edilenlerin %41,9'u lise altı eğitilmiştir. Kadınlar açısından sanayi istihdamındakilerin %58,3'ü ve hizmet istihdamındakilerin %40'ı lise altı eğitilmiş iken, bu oranlar erkeklerde %52,3 ve %45,7'dir. Sanayideki erkeklerin %13,2'si ve kadınların %14,2'si yüksek öğretimlidir. Hizmetlerde yüksek eğitimli kadınların payı %41,9 ve erkeklerin payı %26,2'dir. Kuşkusuz bu fark, yapılan işin özelliklerine göre değişmekle birlikte eğitimli kadınların esas olarak hizmet sektöründe istihdam edildiğine işaret etmektedir.

TABLO 8: SOSYAL GÜVENLİK KURUMUNA KAYITLILIĞA VE İKTİSADİ FAALİYET KOLUNA GÖRE İSTİHDAM EDİLENLER(BİN, 15+YAŞ)*

	2010						2013					
	Kayıtlı değil			Kayıtlı			Kayıtlı değil			Kayıtlı		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K
Tarım	94	40	53	32	27	5	152	73	79	50	42	8
Sanayi	104	68	36	397	323	74	79	50	29	482	391	91
Hizmet	126	89	37	387	287	100	109	70	40	513	350	163
Toplam	324	197	127	816	637	179	340	192	148	1.045	783	261

* Rakamlar yuvarlamadan ötürü toplamı vermeyebilir.

Kaynak: TÜİK İşgücü İstatistikleri Veri Tabanı, www.tuik.gov.tr, (erişim 30.11.2014)

2010'da istihdamdakilerin %28,4'ü kayıtdışıdır, Kayıtdışılık oranı erkeklerde %19,4 ve kadınlarda %41,5'dir. Sektörler itibariyle tarımdaki kadınların %91,4'ü, sanayideki kadınların %32,7'si ve hizmetlerdeki kadınların %27'si kayıtdışıdır. Söz konusu oranlar erkekler için sırasıyla %59,7, %17,4 ve %23,7'dir. Kayıtdışılık oranı tarımda kadınların ücretsiz aile işçisi statüsünden ötürü çok yüksektir. Ancak sanayide kadınlar ücretli ve yevmiyeli çalışmalarına rağmen üçte bir oranında kayıtdışı olup, bu oran erkeklerin kayıtdışılık oranının neredeyse iki katıdır. 2013'e gelindiğinde genel kayıtdışılık oranı %24,5'e düşmüştür. Oran erkeklerde %19,6 ile aynıdır, kadınlarda %36,2 ile 5 puan azalmıştır. Tarımda yaşanan 29 bin kişilik istihdam artışının 26 bini kayıtdışıdır. Kayıtdışılık oranı kadınlar için değişmeden kalmıştır. Buna karşılık sanayi istidamı açısından olumlu bir gelişme söz konusudur. Sanayide kadınlar için istihdam 10 bin kişi artarken, kayıtdışı çalışan sayısı 36 bin kişiden 29 bin kişiye gerilemiştir. Böylece kayıtdışılık oranı %24,2'ye düşmüştür. Hizmetlerde kayıtdışı çalışan kadın sayısı 37 binden 40 bine çıkmış ancak kayıtlı kadın istihdamı çok daha hızlı arttığı için kayıtdışılık oranı %19,7'ye düşmüştür. Erkekler açısından kayıtdışılık oranı sanayide %11,4, hizmetlerde %16,7 olup, her iki sektörde kayıtdışılık oranlarında düşme görülmektedir. Oranlardaki düşüşe karşın kadınlar ve erkekler arasındaki açık sürmektedir.

3. İşsizlik

TABLO 9: YAŞ GRUBUNA GÖRE İŞSİZ SAYILARI (BİN)

	2010			2013		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
15-19	12	7	4	9	5	3
20-24	26	16	10	25	10	15
25-34	47	30	16	37	22	15
35-54	41	32	8	32	20	12
55+	3	3	0	2	2	0
Toplam	128	89	39	105	59	46

Kaynak: TÜİK İşgücü İstatistikleri Veri Tabanı www.tuik.gov.tr (erişim 30.11.2014)

TR 41 bölgesi olarak Bursa, Eskişehir ve Bilecik'te işsiz sayısı 2010'da 128 bin kişi olmuştur. 2013'de işsiz sayısı 105 bine düşmüştür. Bu düşüş erkek işsiz sayısının 89 bin kişiden 59 bin kişiye azalmasından ileri gelmektedir. Kadın işsiz sayısı ise 39 binden 46 bin kişiye çıkmıştır. Bunun sonucunda kadınların toplam işsizler arasındaki oranı %30,5'den %43,8'e yükselmiştir. Oysa kadınların toplam işgücündeki payı 2010'da %27,2 ve 2013'de %30,6'dır. Bu durum işgücüne katılan kadınların işsizlikten erkeklere kıyasla çok daha fazla etkilendiğini göstermektedir. Nitekim 2010'da işsizlik oranı erkeklerde %9,6 ve kadınlarda %11,4 iken, 2013'de erkeklerde 4 puan gerilemeyle %5,7'ye, kadınlarda ise sadece 1 puan gerilemeyle %10,1'e düşmüştür.

TABLO 10: YAŞ GRUBUNA GÖRE İŞSİZLİK ORANLARI (%)

Yaş grubu	2010			2013		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
15-19	16,8	15,4	19,7	12,3	11,2	14,3
20-24	19,7	18,8	21,3	16,2	11,1	23,4
25-34	11,3	9,9	15,5	7,9	6,5	11,1
35-54	7,1	7,8	5,4	4,7	4,2	6,1
55+	3,5	4,3	0,8	2,0	2,4	0,8

Kaynak: TÜİK İşgücü İstatistikleri Veri Tabanı www.tuik.gov.tr (erişim 30.11.2014)

İşsizlik oranları 15-19 ve 20-24 yaş gruplarında yüksek düzeydedir. 2010'da işsizlik oranları 20-24 yaş grubunda erkeklerde %18,8 ve kadınlarda %21,3 ile en yüksek düzeyine ulaşmıştır. 2013'de ise söz konusu yaş grubunda işsizlik erkeklerde %11,1'e inmişken, kadınlarda %23,4'e çıkmıştır. Bu durum, özellikle genç kadınların işsizlikten çok yoğun etkilendiğini açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

TABLO 11: EĞİTİM DURUMUNA GÖRE İŞSİZLİK ORANLARI (%)

	2010			2013		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Okuma yazma bilmeyen	7,7	9,8	6,2	3,3	8,7	1,1
Lise altı	9,4	9,9	8,0	6,1	5,9	6,8
Lise ve dengi meslek okulu	12,2	10,0	19,0	7,8	5,8	14,1
Yükseköğretim	9,4	7,5	12,7	8,4	4,9	13,9

Kaynak:TÜİK İşgücü İstatistikleri Veri Tabanı, www.tuik.gov.tr (erişim 30.11.2014)

Eğitim durumuna göre işsizlik oranlarına bakıldığında, erkekler açısından eğitim düzeyi ve işsizlik oranları arasında önemli bir fark yoktur. Buna karşılık kadınlarda lise ve dengi meslek okulu mezunlarında işsizlik en yüksek düzeydedir. 2010'da %19 olan bu oran 2013'de %14,1'e düşmekle birlikte yüksekliğini korumaktadır. Dikkat çekici olan husus, yüksek eğitilmiş kadınların işsizlik oranlarının erkeklerinkine kıyasla yüksekliğidir. Kadınlar için 2010'da %12,7 olan oran, 2013'de %13,9 olmuştur. Bu veriler bize işsizliğin esas olarak genç ve lise ve üzeri eğitilmiş kadınlar için ciddi bir sorun olduğunu ve bu kadınların işsizlikle mücadelede hedef kitle seçilmesi gerektiğini göstermektedir.

TABLO 12: İŞ ARAMA SÜRESİNE GÖRE İŞSİZLER (BİN)

	2010			2013		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
1 yıldan az	93	69	25	81	50	31
1 yıl ve üzeri	34	20	14	22	8	14
Toplam	128	89	39	103	58	45

Kaynak: www.tuik.gov.tr İşgücü İstatistikleri Veri Tabanı (erişim 30.11.2014)

Kadınlar erkeklere göre daha uzun iş aramaktadır. 2010 yılında bir yıl ve üzeri iş arayanların erkeklerin oranı %22,5 iken kadınların oranı %35,9 olmuştur. 2013'de bu oranlar erkekler için %13,8'e, kadınlar için %31'e düşmüştür. Ancak kadınlar açısından düşüş sadece 5 puan olup, uzun süreli işsizliğin kadınlar açısından ciddi bir sorun olduğunu göstermektedir.

III. BURSA İŞKUR'UN FAALİYETLERİ (2010-2013)

Bu bölümde karşılaştırma esas olarak 2010 ve 2013 yılları itibariyle Bursa ilinde İŞKUR'a başvuranların verileri üzerinden yapılmış ve anlamlı olduğu yerlerde Türkiye geneliyle kıyaslanmıştır. Öncesinde 2010-2013 yıllarına dair toplu bir tablo verilmesinde yarar görülmüştür. Ardından 2010 ve 2013 yılları temelinde daha ayrıntılı karşılaştırmalar yapılmıştır. İŞKUR İstatistik Yıllıkları ve Bursa İşgücü Piyasası Analizi 2013-1.Dönem ve 2014-1.Dönem raporlarından yararlanılmıştır.

TABLO 13: 2010-2013 ARASI İŞKUR'A YAPILAN BAŞVURU, ALINAN AÇIK İŞ, KAYITLI İŞSİZ, İŞE YERLEŞTİRME BİLGİLERİ

		Bursa	Toplam			Bursa	Toplam
Yapılan başvuru	2010	41.685	1.217.936	İşe yerleştirme	2010	8.251	205.231
	2011	47.580	1.398.355		2011	18.463	363.672
	2012	87.259	2.296.325		2012	25.310	556.587
	2013	96.112	2.359.304		2013	31.212	671.578
Alınan açık iş	2010	11.732	368.636	Kayıtlı işgücü	2010	77.641	1.604.355
	2011	36.962	660.623		2011	70.181	2.192.145
	2012	39.816	991.804		2012	115.152	3.481.725
	2013	49.222	1.481.196		2013	162.459	4.540.488
İşverene takdim	2010	99.645	1.092.120	Kayıtlı işsiz	2010	66.670	1.414.541
	2011	250.710	2.036.637		2011	55.739	1.844.965
	2012	374.417	3.262.375		2012	76.644	2.372.262
	2013	488.022	5.082.131		2013	87.793	2.610.969

Yıllık 2010 s.107-108, 2013 s.178, 179

Tabloya göre alınan açık iş sayısında 2011 yılında önemli bir artış gerçekleşmiştir. 2010'da 11.372 olan bu sayı 36.962'ye çıkmıştır. Başvuru sayısında ise 2012 yılında ciddi artış olmuştur. Başvuran sayısı 2011'de 47.580 iken 2012'de 87.259 olmuştur. Muhtemelen kuruma daha çok açık iş iletilmesi, izleyen yıl daha çok kişinin başvurmasına yol açmıştır.⁹ Öte yandan 2013'de kayıtlı işsiz iki katına yakın kayıtlı işgücü bulunması, halen bir işi olmakla birlikte işinden memnun olmadığı için iş aramaya devam eden kişi sayısının yüksekliğine dikkat çekmektedir. İşverene takdim ise sayıları ise 2011 yılından itibaren sıçrama yaparak büyümüştür. Bunun sonucu, işe yerleştirmelerin 2010-2013 arasında yaklaşık 4 kata yakın artması ve 2010'da 8.251 iken, 2013'de 31.212 kişiye ulaşmasıdır. Türkiye genelinde işverene takdim sayılarında 2011'den itibaren gözlenen ciddi artış, kurumun kapasitesinin topyekun yükseldiğini göstermektedir. Ancak Türkiye genelinde işe yerleştirmelerin artış oranı 3 kat civarında olup, Bursa'daki artış hızının gerisindedir.

⁹ Bu artışta "Sosyal Yardım Sisteminin İstihdam ile Bağlantısının Kurulması ve Etkinleştirilmesi Eylem Planı" doğrultusunda sosyal yardım başvurusunda bulunan ya da sosyal yardım almakta olan hanelerdeki çalışabilecek durumdaki kişilerin İŞKUR'a kayıtlarının yapılması ve diğer hizmetlerden yararlanmasının sağlanması amacıyla Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü ile SHÇEK arasında 28.04.2010 tarihinde imzalanan Sosyal Yardımlar- İstihdam Bağlantısı İşbirliği Protokolünün de rolü olabilir.

TABLO 14: 2010 – 2013 YILLARI BURSA İLİ VE TÜRKİYE GENELİNDE İŞKUR ÇALIŞMALARI

		2010			2013				
		Bursa	Yüzde	Toplam	Yüzde	Bursa	Yüzde	Toplam	Yüzde
Yıl içinde yapılan başvuru	Erkek	24.156		759.316		58.350		1 496 599	
	Kadın	17.529		458.620		37.762	39,3	862.605	36,6
	Toplam	41.685	42,0	1.217.936	37,7	96.112		2.359.304	
Yıl içinde Alınan Açık İş	Toplam	11.732		368.636		49.222		1.481.196	
Yıl içinde İşverene Yapılan Takdim	Erkek	79.440		866.567		331.788		3.433.023	
	Kadın	20.205	20,3	225.553	20,7	156.234	32,0	1.649.108	32,5
	Toplam	99.645		1.092.120		488.022		5.082.131	
Yıl içinde İşe Yerleştirme	Erkek	5.966		155.534		21.680		466.155	
	Kadın	2.285	27,7	49.697	24,2	9.532	30,5	205.423	30,6
	Toplam	8.251		205.231		31.212		671.578	
Kayıtlı İşgücü	Erkek	53.138		1.149.625		90.842		2.816.471	
	Kadın	24.503	31,6	454.730	39,6	71.617	44,1	1.724.017	38,0
	Toplam	77.641		1.604.355		162.459		4.540.488	
Kayıtlı İşsizler	Erkek	45.237		999.569		47.484		1.561.203	
	Kadın	21.433	32,1	414.972	29,3	40.309	45,9	1.049.766	40,2
	Toplam	66.670		1.414.541		87.793		2.610.969	

Yıllık 2010 s.5,6, 2013 s.22,24

2010'da Bursa'da kayıtlı işsizler içinde kadınların sayısı 21.433 olup, toplam işsizler içindeki payı %32,1 ile Türkiye genelindeki %29,3 olan payın üzerindedir. Yıl içinde işe yerleştirmelerde kadınların payı %27,7 ile Türkiye genelindeki %24,2 oranının üzerinde olmakla birlikte, kadınların işsizler arasındaki payından düşüktür. 2013'e gelindiğinde Bursa'da kayıtlı işsiz kadın sayısı 40.309'a çıkarak neredeyse iki katına yakın artmış ve işsizler arasında kadınların payı %45,9'la neredeyse tüm işsizlerin yarısına ulaşmıştır. Bu oran %40,2 olan Türkiye ortalamasından daha yüksektir. İlde kadınlar İŞKUR'un hizmetlerinden yüksek oranda yararlanmak istemektedir. Buna karşılık Bursa'da işe yerleştirilenler içinde kadınların payı, %30,5'le Türkiye ortalamasıyla hemen hemen aynıdır. Bursa'da kadınların daha yüksek oranda işe yerleştirilmesine ihtiyaç vardır.

TABLO 15: 2013 YILINDA BAŞVURULARIN EĞİTİM DURUMUNA GÖRE DAĞILIMI

		Bursa	Yüzde	Türkiye	Yüzde
Okuma-Yazma Bilmeyenler	Erkek	285	0,01	17.287	0,01
	Kadın	248	0,01	14.532	0,02
Okur-Yazar Olanlar	Erkek	284	0,01	34.791	0,02
	Kadın	278	0,01	22.332	0,03
İlköğretim	Erkek	29.614	50,8	756.286	50,5
	Kadın	17.189	45,5	361.791	41,9
Ortaöğretim	Erkek	18.626	31,9	449.398	30,0
	Kadın	11.078	29,3	253.674	29,4
Önlisans	Erkek	4.336	7,4	116.941	7,8
	Kadın	4.300	11,4	103.227	12,0
Lisans	Erkek	5.096	8,7	118.023	7,9
	Kadın	4.543	12,0	102.846	11,9
Yüksek Lisans	Erkek	105	0,0	3.813	0,0
	Kadın	123	0,0	4.085	0,0
Doktora	Erkek	4	0,0	160	0,0
	Kadın	3	0,0	118	0,0
Toplam	Erkek	58.350	100,0	1.496.699	100,0
	Kadın	37.762	100,0	862.605	100,0

Yıllık 2013, S.41, 43

Hem Bursa'da hem Türkiye'de İŞKUR'a başvuran kadınların eğitim düzeyi erkeklerinkinden daha yüksektir. Bursa'da başvuran kadınların %11,4'ü önlisans, %12'si lisans mezunu olup, yüksek öğretimlilerinin başvuranlar içindeki toplam payı %23,4'dür. Erkeklerde önlisans %7,4, lisans %8,7 ve bunların toplamı %16,1'dir. Türkiye genelinde kadınlarda önlisans %12, lisans %11,9 ve toplamı %23,9'dur. Erkeklerde sırayla %7,8 ve %7,9 olup, toplamı %15,7'dir. Oranlar Türkiye geneli ve Bursa için kuruma başvuranların eğitim düzeylerinin oldukça yakın olduğunu göstermektedir.

TABLO 16: 2010 VE 2013 İÇİNDE ALINAN, KARŞILANAN VE İPTAL EDİLEN AÇIK İŞLER

		2010			2013			
		Bursa	Yüzde	Türkiye	Bursa	Yüzde	Türkiye	
Yıl İçinde Alınan Açık İş	Kamu	1.025		60.039	313		66.267	
	Özel	10.707		308.597	48.909		1.414.929	
	Toplam	11.732	3,2	368.636	49.222	3,3	1.481.196	
Karşılanan Açık İş (İşe Yerleştirme)	Kamu	Erkek		36.957	205		46.925	
		Kadın		9.224	76		15.017	
	Özel	Erkek	4.861		118.577	21.475		419.230
		Kadın	1.906		40.473	9.456		190.406
	Toplam	Erkek	5.966	3,8	155.534	21.680	4,6	466.155
		Kadın	2.285	4,6	49.697	9.532	4,6	205.423
Toplam	Toplam	8.251	4,0	205.231	31.212	4,65	671.578	
Yıl İçinde İptal Edilen Açık İşler		860		15.202	876		58.364	

Yıllık 2010 s.24, 25, 2013 s.52, 53

Tabloya göre Bursa'da kamu sektöründen gelen iş talebi son derece sınırlı olup, 2010'dan 2013'e daha da azalmıştır. Özel sektörden alınan açık işler ise 2010'dan 2013'e hem Bursa'da, hem Türkiye genelinde dört buçuk kat artmıştır. 2010'da Bursa'daki açık işler Türkiye genelinde alınan tüm açık işlerin %3,2'si ve işe yerleştirmelerin %3,3'ü olarak birbirine hemen hemen eşittir. 2013'de tüm açık işlerin %4'ü Bursa'da iken, Türkiye genelindeki tüm işe yerleştirmelerin %4,6'sı ilde gerçekleştirilmiştir. Bu durum 3 yıl içinde işe yerleştirilen kişi sayısının 8.251'den 31.212'ye (3,8 kat) çıkmasının sonucudur. İşe yerleştirilen kadın sayısı dört kat, erkek sayısı üç kat artmıştır. Bu, başarılı bir sonuç olarak kabul edilebilir.

TABLO 17: 2010 VE 2013'DE İŞVERENE YAPILAN TAKDİMLER

	Kamu			Genel Toplama Oranı %	Özel			Genel Toplama Oranı %
	Erkek	Kadın	Toplam		Erkek	Kadın	Toplam	
2010								
Bursa	1.151	381	1.532	2,70	78.389	19.824	98.113	9,5
Türkiye	46.539	10.136	56.675	100,0	820.028	215.417	1.035.445	100,0
2013								
Bursa	649	66	715	1,69	331.139	156.168	487.307	9,7
Türkiye	35.960	6.432	42.392	100,0	3.397.063	1.642.676	5.039.739	100,0

Yıllık 2010 s.37-38, 2013 s.68, 69

Özel sektörde işverene yapılan takdimlerin payı, Türkiye'de yapılan takdimlerin 2010'da %9,5'i ve 2013'de %9,7'sidir. 2010'dan 2013'e takdim sayısı beş kat artmıştır. Takdimlerin sayısının yüksekliği, işe yerleştirmelerin payındaki görece yüksekliğin nedeni olarak düşünülebilir. Erkeklerin takdim sayısı 4 kat, kadınlarınki 8 kat artmış ve erkeklerin takdim sayısının yarısına ulaşmıştır. Bu durum, kurumun kadınlar için yaptığı çalışmalarda ki artışın bir ifadesi olarak görülebilir.

TABLO 18: 2010 VE 2013 İŞE YERLEŞTİRİLENLERİN EĞİTİM DURUMLARINA GÖRE DAĞILIMI

		2010		2013		2013			
		Bursa	Yüzde	Türkiye	Yüzde	Bursa	Yüzde	Türkiye	Yüzde
Okuma-Yazma Bilmeyenler	Erkek	26	0,4	1.746	1,1	8		2.074	
	Kadın	16	0,7	768	1,5	6		1.031	
Okur-Yazar Olanlar	Erkek	63	1,1	6.601	4,2	104		11.873	2,5
	Kadın	162	7,1	2.540	5,1	94		5.067	2,5
İlköğretim	Erkek	3.820	64,0	92.558	59,5	12.420	57,3	268.803	57,7
	Kadın	1.301	56,9	26.347	53,0	5.383	56,5	106.523	51,9
Ortaöğretim	Erkek	1.765	29,6	45.195	29,1	6.892	31,8	136.121	29,2
	Kadın	618	27,0	14.772	29,7	2.635	27,6	58.801	28,6
Önlisans	Erkek	188	3,2	5.775	3,7	1.253	5,8	28.864	6,2
	Kadın	124	5,4	3.315	6,7	813	8,5	19.376	9,4
Lisans	Erkek	101	1,7	3.576	2,3	904	4,2	18.060	3,9
	Kadın	63	2,8	1.898	3,8	592	6,2	14.272	6,9
Toplam	Erkek	5.966	100,0	155.534	100,0	21.680	100,0	466.155	100,0
	Kadın	2.285	100,0	49.697	100,0	9.532	100,0	205.423	100,0

Yıllık 2010 s.57,58, 2013 s.94,96

Bursa ilinde işe yerleştirilen kadınlar arasında ilköğretim mezunu olanların oranı 2010'da %56,9 ile Türkiye ortalaması olan %53'ün üstündedir. Aynı şekilde 2013'de %56,5'le Türkiye ortalaması olan %51,9'un üzerinde olması, ilde kurulu imalat sanayinde istidam imkanlarıyla (ilk sırada tekstil için önemli olan makineci-dikiş mesleğinin gelmesi vb.) bağlantılı görülebilir. Öte yandan 2013'de Bursa'da işe yerleştirilen önlisans ve lisans mezunu kadınların oranı %14,7 ile erkeklerin %10 olan oranından yüksektir. Söz konusu eğitim grubundakilerin Türkiye ortalaması erkeklerde %10,1 ile Bursa iliyle aynı iken, kadınlarda %16,3 ile daha yüksektir.

Oysa Bursa'da yıl içinde İŞKUR'a başvuran kadınlar arasında yüksek öğretimlilerin payı %23,4 olmuştur. Dolayısıyla bu gruptaki kadınlar başvurularından daha düşük oranda (%14,7) işe yerleştirilebilmektedir. Aynı durum erkekler için de söz konusudur. Erkeklerde İŞKUR'a başvuran yüksek öğretimlilerin payı %16,1, işe yerleştirilenlerin oranı %10'dur. Dolayısıyla yüksek öğretimlilerin işe yerleştirilmesinde sıkıntı vardır. Türkiye geneli için bu oranlar, yıl içinde kuruma başvuruda kadınlarda %23,9, erkeklerde %15,7'dir. İşe yerleştirmelerde kadınlarda %16,3 ve erkeklerde %10,1'dir. Genelde yüksek öğretimlilerinin başvuru ve işe yerleştirilme oranları arasında bir açık vardır. Açık kadınlarda daha yüksektir.

TABLO 19: 2013 YILI SONUNDA YAŞ GRUPLARINA GÖRE KAYITLI İŞSİZLER

		Bursa		Türkiye	
15-19	Erkek	1.506	3,2	67.152	4,3
	Kadın	1.071	2,7	49.513	4,7
20-24	Erkek	8.744	18,4	309.873	19,8
	Kadın	8.698	21,6	231.402	22,0
25-29	Erkek	9.113	19,2	328.826	21,1
	Kadın	8.585	21,3	225.391	21,5
30-34	Erkek	8.201	17,3	275.825	17,7
	Kadın	7.254	18,0	186.284	17,7
35-39	Erkek	6.482	13,6	207.464	13,3
	Kadın	5.717	14,2	145.620	13,9
40-44	Erkek	5.580	11,7	161.364	10,3
	Kadın	4.409	10,9	107.427	10,2
45-49	Erkek	4.610	9,7	122.099	7,8
	Kadın	2.633	6,5	60.789	5,8
50-54	Erkek	1.830	3,8	51.148	3,3
	Kadın	1.276	3,2	28.308	2,7
Toplam	Erkek	47.484	100,0	1.561.203	100,0
	Kadın	40.309	100,0	1.049.766	100,0

Yıllık 2013, s.132, 134

Bursa'da Kuruma kayıtlı işsizler erkeklerde 20-39 yaş gruplarında oldukça dengeli dağılmış olup, tüm iş arayanların %68,5'idir. Kadınlarda ise yoğunlaşma %60,9 ile 20-34 yaş aralığındadır. Hem 20-24 hem de 25-29 yaşlarında kadınların oranı erkeklerinkinden 2-3 puan yüksektir. Türkiye genelinde ise iş arayan kadınların ve erkeklerin yaş dağılımı benzeşmektedir. Sadece 20-24 yaş aralığında kadınların payı %22 ile erkeklerinkinden (%19,8) 2 puan daha yüksektir.

TABLO 20: 2013 YILI SONUNDA İŞSİZLERİN ÖĞRENİM DURUMLARINA GÖRE DAĞILIMI

		2010			
		Bursa	Yüzde	Türkiye	Yüzde
Okuma-Yazma Bilmeyenler	Erkek	432	0,9	24.087	1,5
	Kadın	434	1,1	24.744	2,4
Okur-Yazar Olanlar	Erkek	294	0,6	40.436	2,6
	Kadın	373	0,9	30.659	2,9
İlköğretim	Erkek	24.046	50,6	800.715	51,3
	Kadın	17.084	42,4	418.951	39,9
Ortaöğretim	Erkek	14.169	29,8	443.794	28,4
	Kadın	11.903	29,5	313.137	29,8
Önlisans	Erkek	3.490	7,3	118.630	7,6
	Kadın	5.078	12,6	129.880	12,4
Lisans	Erkek	4.925	10,4	128.868	8,2
	Kadın	5.290	13,1	126.646	12,0
Yüksek Lisans	Erkek	121	0,2	4.446	0,3
	Kadın	145	0,4	5.590	0,5
Doktora	Erkek	7	0,0	228	0,0
	Kadın	2	0,0	159	0,0
Toplam	Erkek	47.484	100,0	1.561.203	100,0
	Kadın	40.309	100,0	1.049.766	100,0

Yıllık 2013, s.135, 137

Bursa'da kadın işsizler arasında ilköğretim mezunlarının payı %42,4 ile erkeklerinkinden 8,2 puan düşük, orta öğretim mezunlarında %29 ile aynıdır. Kadın işsizlerde ön lisanslıların payı %12,6 ile erkeklerinkinden 5,3 puan ve lisansta %13,1 ile 2,7 puan yüksektir. Türkiye'de ilköğretim mezunu kadınların oranı erkeklerden 11,4 puan, orta öğretim mezunlarında 1,4 puan düşüktür. Ön lisansta 4,8 puan ve lisansta 3,8 puan yüksektir. Türkiye geneline kıyasla daha fazla oranda ilköğretim mezunu kadın Bursa'da işsiz olarak kayıtlıdır. Bu durum sanayide iş bulma umudu ile bağlantılandırılabilir.

TABLO 21: 2010 YILI İŞGÜCÜ YETİŞTİRME KURSLARI

	Kurs Sayısı	Katılan Sayısı		Kadın Oranı (%)	İşgücü yetiştirme kursları / genel		İşgücü yetiştirme kursları/ istihdam garantili	
		Erkek	Kadın		Kurs sayısı	Katılan sayısı	Kurs sayısı	Katılan sayısı
Bursa	376	3.449	3.040	46,8	247	4.833	50	974
Türkiye	11.821	114.321	97.306	46,0	4.332	89.708	1.916	42.447

Yıllık 2010, s.113

2010 İstatistik Yılığında kursların toplam katılımcıları kadın ve erkek olarak verilmekle birlikte işgücü yetiştirme kurslarında bu ayrımda bilgi yoktur. Bursa'da toplam katılımcıların %46,8'i kadın olup, bu oran Türkiye'nin %46 olan oranına çok yakındır.

Kurslara ilişkin olarak Bursa 2014 İşgücü Piyasası Talep Araştırmasında yer alan bilgilere göre 2013'de 1.048 kurs açılmış olup, en fazla kurs UMEM (Uzmanlaşmış Meslek Edindirme Merkezleri) Projesi ve İşbaşı Eğitim Programı (İEP) kapsamındadır. 2013'de toplam kadın kursiyer sayısı 2.933 ve erkek kursiyer sayısı 4.270'dir. Kursiyerlerin %40,7'si kadın ve %59,3'ü erkektir. 2014 yılı ilk sekiz ayında 385 kurs açılmış olup, kadın kursiyerler 1.804 kişi ve erkek kursiyerler 1.741 kişidir. Kadınların oranı %49,1 ve erkeklerin oranı %50,9'dur. 2013'de Meslek Edindirme Kurslarında (MEK Genel) kadın sayısı daha fazla iken, UMEM/MEK ve UMEM/İEP kurslarında erkek sayısı daha fazladır (IPA 2014, s.15).

TABLO 22 : 2013 YILI AKTİF İŞGÜCÜ PİYASASI PROGRAMLARI

	Toplam program sayısı	Toplam katılımcı sayısı		Mesleki Eğitim kursları		Girişimcilik eğitim programı		İşbaşı eğitim programı				
		Erkek	Kadın	Kurs sayısı	Kursiyer sayısı	Program sayısı	Katılımcı sayısı	Program sayısı	Katılımcı sayısı			
										Erkek	Kadın	Erkek
Bursa	1.048	4.270	2.933	313	2.767	1.861	46	575	572	689	928	500
Yüzde		59,3	40,7		59,8	40,2		50,1	49,9		65,0	35,0
Türkiye	31.385	107.001	113.074	6.096	60.561	70.688	910	13.023	12.143	24.379	33.417	30.243
Yüzde		48,6	51,4		46,1	53,9		51,7	48,3		52,5	47,5

Yıllık 2013, s.187, 189

2013 Yılığında veriler daha farklı kategoriler altında tablolandırıldığı için karşılaştırma toplam katılımcı sayıları üzerinden yapılabilmektedir. Buna göre 2010'dan 2013'e Türkiye genelinde kadın katılımcı sayısında bir artış, ancak Bursa'da küçük bir azalma vardır. 2013'de toplam katılımcılar içinde kadınların oranı Bursa'da %40,7 ile Türkiye genelindeki %51,4'den düşüktür.

Türkiye’de mesleki eğitim kurslarına katılan kadın oranı %53,9 iken bu oran Bursa’da %40,2’dir. Bursa’da daha fazla kadının mesleki eğitim kurslarına ve işbaşı eğitim kurslarına katılımı sağlanabilir. Nitekim 2014 yılı ilk 8 ayında kadınların oranı %50,9’la erkeklerinkini aşmıştır.

İşsizlik sigortasına ilişkin verilere bakıldığında Bursa’da 2010’da 24.566 kişi sigortaya başvurmuştur. Başvuranlar arasında 7.273 kişi kadındır (%29,6). Tüm başvuranların %76,6’sı ödeneğe hak kazanmıştır. Hak kazanmayanların oranı %23,3’dür. Aynı yıl Türkiye toplamında 426.995 kişi sigortaya başvurmuş olup, 112.678’i kadındır (%26,4). Hak kazananların oran %76,4 ile Bursa ile hemen hemen aynıdır.¹⁰

2013’de Bursa’da 42.787 kişi işsizlik sigortasına başvurmuştur. Bunların 13.676’sı kadındır (%32,0). 25.736 kişi sigortaya hak kazanmıştır (%60,1). Türkiye genelinde 732.409 kişi başvurmuştur, 139.922’si kadındır (%19,1). Hak eden 422.334 kişidir (%57,7). Hem Türkiye genelinde hem Bursa’da hak edenlerin oranında azalma vardır. Öte yandan Türkiye genelinde hak eden kadınların oranı azalırken, Bursa ilinde artmıştır.¹¹ Ocak-Ağustos 2014 arasında işsizlik ödeneğini hak edenlerin sayısı 11.711 kişi olup, bunun %36’sı kadındır.¹²

2013/2014 İşsizlik ve İşe Yerleştirme Bilgileri

2013 yılı sonu itibarıyla Bursa’da 87.793 kişi olan kayıtlı işsiz sayısı Ağustos 2014’de 88.769 kişiye çıkmıştır. İşsizlerin %54,7’si erkek, %45,3’ü kadındır. Kadınlar için bu oran 2013 sonunda %45,9 olmuştur. En fazla kayıtlı işsiz bulunduğu ilk on meslek 2013 ve 2014 yılları için büyük ölçüde aynıdır.

TABLO 23: BURSA İÇİN EN FAZLA KAYITLI İŞSİZİN BULUNDUĞU İLK 10 MESLEK (2013/2014 OCAK-AĞUSTOS)

2013		2014	
Meslek	Kayıtlı işsiz sayısı	Meslek	Kayıtlı işsiz sayısı
Beden işçisi (genel)	10.406	Beden işçisi (genel)	10.018
Beden işçisi (temizlik)	3.861	Beden işçisi (temizlik)	3.192
Büro memuru (genel)	3.086	Büro memuru (genel)	2.795
Ön muhasebeci	2.397	Ön muhasebeci	2.351
Diğer imalat ve ilgili işçiler (elle)	2.233	Sekreter	2.018
Sekreter	2.129	Satış danışmanı	1.951
Satış danışmanı	1.874	Çaycı	1.693
Çaycı	1.709	Muhasebeci	1.482
Muhasebeci	1.609	Şoför-yük taşıma	1.456
Şoför-yük taşıma	1.462	Makineci (dikiş)	1.323
Diğer meslekler	52.027	Diğer meslekler	60.490
Toplam	87.793	Toplam	88.769

Kaynak : Bursa IPA 2014, s.11

¹⁰ İŞKUR Yıllık 2010, s.119

¹¹ İşsizlik sigortasına ilişkin faaliyetlerin verildiği tablolarda sigortaya başvuran ve hak eden kişilerin cinsiyet dağılım bilgisi yoktur. Buradaki bilgiler yaşa göre dağılım tablosundaki cinsiyet verilerinin toplanmasıyla elde edilmiştir. (Yıllık 2013, s.214-215)

¹² İŞKUR IPA 2014, s.15

Kayıtlı işsizlerin bulunduğu ilk on meslekte fark eden tek şey, 2013'de 5. sırada bulunan diğer imalat ve ilgili işçilerin 2014'de ilk on meslek arasından çıkması ve yerini makinecilerin (dikiş) almasıdır. 2013'de 87.793 kayıtlı işsiz varken, kayıtlı açık iş sayısı 49.222'dir. 2014'ün ilk sekiz ayında kayıtlı işsiz sayısı 86.612 iken, açık iş sayısı 32.361'dir. 2013'de 31.212 kişi işe yerleştirilmiştir. Bu sayı 2014'ün ilk sekiz ayında 12.840'dır. Her iki yılda da en fazla işe yerleştirmenin olduğu mesleklerde beden işçisi (genel) birinci sırada yer almaktadır. 2013 yılında ilk on meslekte yer alan garson (servis elemanı) ve kablo gruplama işçisi, 2014 yılının ilk sekiz ayında yoktur. Buna karşılık 2013'de yer almayan veri giriş kontrol işletmeni ve seyahat servis elemanı (host/hostes/otobüs-tren) meslekleri listeye girmiştir (IPA 2014, s.11, 13).

TABLO 24: İŞE YERLEŞTİRMELERDE CİNSİYETE GÖRE İLK ON MESLEK- 2013 (BURSA)

Kadın			Erkek	
Meslek	Yüzde	Sıra	Meslek	Yüzde
Makineci (Dikiş)	7,8	1	Beden İşçisi	3,3
Temizlik Görevlisi	5,4	2	Dokuma Makineleri Operatörü	3,3
Muhasebeci	5,1	3	Pres Tezgahı Operatörü	3,1
Konfeksiyon İşçisi	4,0	4	Beden İşçisi (İnşaat)	2,6
Dikiş Makinesi Operatörü	3,2	5	Şoför-Yük Taşıma	1,9
Beden İşçisi (Genel)	2,9	6	Sevkiyat Görevlisi	1,5
Sekreter	2,4	7	Metal Mamuller Montaj İşçisi	1,4
Büro Memuru (Genel)	2,3	8	Plastik Enjeksiyon Üretim Elemanı	1,3
İplik Eğirme Operatörü	2,1	9	Gaz Altı Kaynakçısı	1,2
Çaycı	2,1	10	Pazarlamacı	1,2
Toplam	37,2		Toplam	20,9

Bursa IPA 2013, s.65

2013'de işe yerleştirilen kadınlar için ilk on mesleğin tüm meslekler içinde payı %37,2 ile erkeklerin %2,9 olan payından daha yüksektir ve kadınların daha az sayıda meslekte yoğunlaştığına işaret etmektedir. Bu meslekler ilde imalat sanayinin ve bu sanayi içinde kadınlar açısından tekstil ve konfeksiyon işkollarının ağırlıklı yapısıyla bağlantılı olarak makineci (dikiş), konfeksiyon işçisi, dikiş makinesi operatörü, iplik eğirme operatörü gibi mesleklerdir. Erkekler için aynı şekilde imalat sanayi ile ilgili meslekler öne çıkmaktadır.

TABLO 25: İŞE YERLEŞTİRMELERDE İLK ON MESLEK-2013 (TÜRKİYE)

Kadın			Erkek	
Meslek	Yüzde	Sıra	Meslek	Yüzde
Temizlik Görevlisi	7,4	1	Beden İşçisi (Genel)	3,7
Makineci (Dikiş)	4,7	2	Beden İşçisi (İnşaat)	3,4
Muhasebeci	3,9	3	Temizlik Görevlisi	3,1
Sekreter	3,5	4	Güvenlik Görevlisi	2,8
Büro Memuru (Genel)	2,7	5	Şoför-Yük Taşıma	2,7
Satış Danışmanı	2,0	6	Makineci (Dikiş)	1,3
Beden İşçisi (Genel)	1,9	7	Garson	1,3
Beden İşçisi (Temizlik)	1,7	8	Satış Danışmanı	1,2
Aşçı	1,5	9	Muhasebeci	1,2
Ön Muhasebeci	1,3	10	Pazarlamacı	1,1
Toplam	30,8		Toplam	21,8

Bursa IPA 2013, s.65

Türkiye genelinde mesleklere bakıldığında kadınların mesleki yoğunlaşma düzeyinin Bursa'dan daha düşük olduğu görülmektedir. Türkiye genelinde temizlik görevlisi ilk sırayı almakta, bunu makineci (dikiş) ve muhasebeci izlemektedir. Bu üç meslek Bursa iliyle ortaklık göstermektedir. İzleyen meslekler ise Türkiye genelinde daha çok hizmet sektörü meslekleridir.

IV. İŞKUR İŞGÜCÜ PİYASASI ARAŞTIRMASI İŞİĞİNDA BURSA İLİ (2013-1.DÖNEM-2014-1.DÖNEM)

1. İşyerleri ve İstihdamın Yapısı

İşgücü Piyasası Talep Araştırması (İPTA) 10 ve daha fazla çalışanı olan ve tarım, kamu, hane halklarındaki işverenler ve uluslararası kurum/kuruluşlar dışındaki 17 alt sektörde yer alan işletmeleri kapsamaktadır. Bu kapsamda Bursa'da 15 Mayıs-30 Haziran 2013'de 7.690 işyeri için veri derlenmiş ve 1.802 işyerinde işveren veya işveren temsilcileri ile görüşülmüştür.¹³ İl genelindeki işyerleri ağırlıklı olarak; imalat, toptan ve perakende ticaret, inşaat, konaklama ve yiyecek hizmetleri faaliyetleri ve ulaştırma ve depolama sektörlerinde faaliyet göstermektedirler. İşyerlerinin %20,6'sı 1-9 kişi arası, %67,5'i 10-49 kişi arası ve %11,9'u 50 ve daha fazla kişi istihdam etmektedir.¹⁴

2014 yılında 12 Mayıs-27 Haziran tarihleri arasında yapılan İşgücü Piyasası Talep Analizi araştırmasında 8.441 işyerinden veri derlenmiş, bunlardan 4.973 tanesinde işveren veya işveren temsilcileri ile görüşülmüştür. Veri derlenen işyerlerinin %26,3'ü 1-9 kişi, %60,1'i 10-49 kişi, %11,7'si 50-249 kişi ve %1,9'u 250 ve üstü kişi çalıştıran işyerleridir.¹⁵ Görüşme yapılan işyerleri arasında İŞKUR hizmetlerinden yararlanan sayısı 2.901 olup, 2.560 tanesinin İŞKUR'dan eleman talebi vardır. 1.789 işyeri devletten teşvik almakta olup, teşvik alan ve İŞKUR hizmetlerinden yararlananların sayısı 1.153'dür. Hizmetlerden en yüksek oranda yararlanan sektör, idari ve destek hizmet faaliyetleridir (%56), onu imalat (%48) izlemektedir.

Görüşülen şirketlerin 248'inin yabancı ortağı vardır. Yabancı ortaklı şirketlerin 149'u imalat sanayiinde, 44 tanesi toptan ve perakende ticarettedir. İşyerlerinin 2.270'i ihracat yapmaktadır. İmalat sanayisindeki firmaların %51'i ihracat yapmaktadır. İhracat yapan işyerlerinin %76,8'i imalat sektöründedir. Tüm işletmeler içinde kreşi olanların sayısı 129'dur. Toplam 8.441 işletme içinde 4.279'unun servis imkanı vardır. 679 işletme kısmi zamanlı işçi çalıştırmaktadır. Toplam işletmeler içinde kısmi zamanlı işçi çalıştıranların oranı %8'dir. Sektörel olarak en fazla kısmi zamanlı çalışma %31 ile insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetlerindedir. Onu %27 ile kültür, sanat, eğlence, dinlenme ve spor faaliyetleri ve %23 ile eğitim sektörü izlemektedir.¹⁶ Mevsimlik işçi çalıştıran işyerlerine en yaygın olarak kültür, sanat, eğlence, dinlenme ve spor faaliyetlerinde (%19) ve konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetlerinde (%13) rastlanmaktadır.¹⁷

2014 araştırması bulguları mümkün olan her yerde 2013 araştırması bulguları ile karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmada Bursa İPA 2013 I. Dönem ve 2014 I. Dönem yayınlanmış raporlarının yanı sıra 2014 araştırmasının İŞKUR'dan temin edilmiş bulunan ham verileri kullanılmıştır. Buna göre İPTA kapsamındaki işyerlerinde toplam çalışan sayısı 2013'de 248.533 kişi

13 2013 Türkiye İPA raporuna göre Bursa'da SGK'ya kayıtlı işyeri sayısı Mayıs 2013'de 64.159'dur. 54.320 işletmede 10'dan az kişi çalışmaktadır (% 84,7). (İŞKUR, Türkiye İşgücü Piyasası Analizi, 2013-1.Dönem, s.51)

14 Bu işyerlerinin 1.585 tanesinin, İşyeri Kayıtları Listesinde 10 kişi ve üstü çalıştıran işyerleri olarak gözükmelerine rağmen, alanda 1-9 çalışanı olan işyerlerine dönüştükleri görülmüştür. Bu durum özellikle kendini Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe ve bunu takiben İmalat ve İnşaat sektörlerinde göstermektedir (Bursa İPA 2013, s.59).

15 İşyerlerinin 2.219 tanesi İşyeri Kayıtları Listesinde 10 kişi ve üstü çalıştıran işyerleri olarak gözükmelerine rağmen, alanda 1-9 çalışanı olan işyerlerine dönüştükleri görülmüştür. Bu durum özellikle İnşaat, Toptan ve Perakende Ticaret ve bunu takiben İmalat sektöründe gözlemlenmektedir (Bursa İPA 2014, s.20).

16 Bursa İPA 2014, s.26

17 age, s.27

olup, bunun 66.078'i kadın (%26,6) ve 182.455'i erkektir (%73,4). 2014'de toplam çalışan sayısı 339.120'ye çıkmıştır. Kadınların sayısı 95.149 (%28,1) ve erkeklerin sayısı 243.971'dir (%71,9). Kadınların toplam çalışanlar içindeki oranı bir önceki yıla göre 1,5 puan fazladır.

Sektörlere göre çalışanların dağılımı aşağıdaki tabloda görülmektedir.

TABLO 26: SEKTÖRLERE GÖRE ÇALIŞANLARIN DAĞILIMI

Sektör	2013				2014			
	Erkek		Kadın		Erkek		Kadın	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Madencilik, taş ocakçılığı	1.260	0,7	80	0,1	2.448	1,0	251	0,2
İmalat	100.272	55,0	36.703	55,5	139.258	54,6	54.282	57,0
Elektrik, gaz, buhar vb.	1.745	0,9	1.643	2,5	737	0,3	149	0,1
Su, kanalizasyon vb.	222	0,1	113	0,2	750	0,3	177	0,1
İnşaat	21.578	11,8	1.964	3,0	22.668	8,9	2.528	2,7
Toptan ve perakende ticaret	24.007	13,2	10.101	15,3	33.365	13,1	16.898	17,8
Ulaştırma ve depolama	8.585	4,7	960	1,5	8.601	3,4	1.389	1,5
Konaklama vb. faaliyet	4.845	2,7	1.992	3,0	5.806	2,3	2.994	3,1
Bilgi, iletişim	957	0,5	416	0,6	982	0,4	369	0,4
Finans, sigorta	2.798	1,5	558	0,8	595	0,2	421	0,4
Gayrimenkul faaliyetleri	961	0,5	215	0,3	1.255	0,5	302	0,3
Mesleki, bilimsel, teknik faaliyet	2.545	1,4	1.402	2,1	2.711	1,1	1.488	1,6
İdari ve destek hizmet faaliyeti	7.670	4,2	3.815	5,8	16.378	6,4	4.398	4,6
Eğitim	1.493	0,8	2.304	3,5	2.658	1,0	3.698	3,9
İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyeti	1.251	0,7	2.757	4,2	2.127	0,8	4001	4,2
Kültür, sanat, eğlence vb.	809	0,4	302	0,5	802	0,3	226	0,2
Diğer hizmet faaliyetleri	1.457	0,8	756	1,1	2.819	1,1	1.571	1,6
Toplam	182.455	100	66.078	100	243.971	100	95.149	100

Bursa İPA 2013, s.60, 2014 s.31

İmalat sanayi il istihdamında çok ağırlıklı bir yere sahiptir. Her iki yılda da kadınlar ve erkekler için istihdamın yarısından fazlasını oluşturmaktadır. Toptan ve perakende ticaret kadınlar ve erkekler için ikinci sırada gelmektedir. Üçüncü sırada erkekler için inşaat, kadınlar idari ve destek hizmetleri faaliyetleri gelmektedir. Kadınlar açısından izleyen sektörler insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri ile eğitimidir. Erkekler için dördüncü sırada idari ve destek hizmetleri, beşinci sırada ulaştırma ve depolama faaliyetleri gelmektedir.

TABLO 27: SEKTÖRLERDE ÇALIŞANLARIN CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI (%)

Sektör	2013		2014	
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
Madencilik, taş ocakçılığı	94,0	6,0	90,7	9,3
İmalat	73,2	26,8	72,0	28,0
Elektrik, gaz, buhar vb.	51,5	48,5	83,2	16,8
Su, kanalizasyon vb.	66,0	34,0	80,9	19,1
İnşaat	91,7	8,3	90,0	10,0
Toptan ve perakende ticaret	70,4	29,6	66,4	33,6
Ulaştırma depolama	89,9	10,1	86,1	13,9
Konaklama vb. faaliyet	70,9	29,1	66,0	34,0
Bilgi, iletişim	69,7	30,3	72,7	27,3
Finans, sigorta	83,4	16,6	58,6	41,3
Gayrimenkul faaliyetleri	81,7	18,3	80,6	19,4
Mesleki, bilimsel, teknik faaliyet.	64,5	35,3	64,6	35,4
İdari ve destek hizmet faaliyet.	66,8	33,2	78,8	21,2
Eğitim	39,3	60,7	41,8	58,2
İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faal.	31,2	68,8	34,7	65,3
Kültür, sanat, eğlence vb.	72,8	27,2	78,0	22,0
Diğer hizmet faaliyetleri	65,8	34,2	64,2	35,8

Bursa İPA 2013, s.62, İPTA 2014 ham veri

Bursa'da toplam çalışanlar içinde kadınların oranı 2013'de %26,6 ile Türkiye ortalaması olan %23'ün üzerindedir. 2014'de bu oran Bursa ili için %28,1 ile %26 olan Türkiye ortalamasının yine üzerindedir. En fazla kadın istihdamına sahip olan imalat sanayi %28 oranıyla il ortalamasını belirlemektedir. Kadınların oransal olarak yüksek bulunduğu insan sağlığı (%65,3) ve eğitim (%58,2) faaliyetlerinin toplam kadın istihdamı içindeki payı 2013'de %7,7 ve 2014'de %8,1 ile çok daha düşüktür. Bunların dışındaki tüm sektörlerde kadın oranları %50'den düşüktür ve sektörlerin istihdam içindeki payları sınırlıdır.

TABLO 28: ANA MESLEK GRUPLARINA VE CİNSİYETE GÖRE ÇALIŞAN SAYISI

Meslek Grubu	2013				2014			
	Erkek	%	Kadın	%	Erkek	%	Kadın	%
Yöneticiler	7.330	4,0	1.516	2,3	6.754	2,8	1.560	1,6
Profesyonel Meslek Mensupları	9.362	5,1	8.779	13,3	14.477	5,9	11.590	12,2
Teknisyenler, Teknikerler ve Yardımcı Prof. Meslek Mensupları	17.785	9,7	5.392	8,2	20.884	8,6	5.330	5,6
Büro Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar	8.801	4,8	7.377	11,2	16.040	6,6	10.031	10,5
Hizmet Ve Satış Elemanları	12.042	6,6	2.741	4,1	20.608	8,4	7.579	8,0
Nitelikli Tarım, Ormancılık ve Su Ürünleri Çalışanları	268	0,1	16	0,0	324	0,1	353	0,4
Sanatkarlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar	54.304	29,8	8.925	13,5	62.947	25,8	15.053	15,8
Tesis Ve Makine Operatörleri ve Montajcılar	48.216	26,4	20.269	30,7	67.509	27,7	25.299	26,6
Nitelik Gerektirmeyen Meslekler	24.347	13,3	11.064	16,7	34.428	14,1	18.355	19,3
Genel Toplam	182.455	100	66.078	100	243.971	100	95.149	100

Bursa İPA 2013, s.63, 2014 s.32

Bursa'da toplamda 1.896 farklı meslekte çalışılmaktadır. Ana meslek gruplarına göre dağılımda kadınlar için 2013'de %30,7 ve 2014'de %26,6 ile ilk sırada tesis ve makine operatörleri ve montajcılarının gelmesi, istihdamda imalat sanayisinin ağırlıklı yapısıyla uyumludur. Kadınlar için ikinci sırada nitelik gerektirmeyen meslekler ve üçüncü sırada sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar gelmektedir. Dördüncü sırada profesyonel meslek mensupları vardır. Erkekler için sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar 2013'de %29,8 ilk sırada iken, 2014'de %27,7 ile tesis ve makine operatörleri ve montajcılarını ilk sırayı almıştır. Sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar %25,8 ile ikinci sıraya kaymıştır. Üçüncü sırada nitelik gerektirmeyen meslekler vardır. Profesyonel meslek mensupları erkeklerde altıncı sırada gelmektedir.

TABLO 29: CİNSİYETE GÖRE EN ÇOK ÇALIŞILAN MESLEKLER, 2014

Bursa					
Toplam	%	Erkek	%	Kadın	%
Beden işçisi (genel)	4,0	Beden işçisi (genel)	4,9	Makineci (dikiş)	11,5
Makineci (dikiş)	2,3	Dokuma makineleri operatörü / dokumacı	3,7	Temizlik görevlisi	4,2
Dokuma makineleri operatörü / dokumacı	1,6	Güvenlik görevlisi	3,4	Muhasebeci	3,8
Güvenlik görevlisi	4,6	Şoför-yük taşıma	2,7	Beden işçisi (genel)	3,7
Temizlik görevlisi	1,7	Beden işçisi (inşaat)	2,2	Beden işçisi (temizlik)	2,9
Şoför-yük taşıma	1,5	Sevkiyat görevlisi	1,7	Büro memuru (genel)	2,5
Süthane/ mandıra işçisi	1,8	Süthane/ mandıra işçisi	1,7	Süthane/ mandıra işçisi	2,2
Beden işçisi (temizlik)	3,3	Temizlik görevlisi	1,5	Dokuma makineleri operatörü / dokumacı	2,1
Muhasebeci	0,7	Diğer imalat ve ilgili işçiler (makine ile)	1,5	Paketleme işçisi (el ile)	2,0
Beden işçisi (inşaat)	0,6	Beden işçisi (temizlik)	1,2	Sekreter	1,9
Türkiye					
Toplam		Erkek		Kadın	
Temizlik görevlisi	3,7	Beden işçisi (genel)	4,0	Temizlik görevlisi	6,8
Beden işçisi (genel)	3,5	Şoför-yük taşıma	2,7	Makineci (dikiş)	4,4
Makineci (dikiş)	2,2	Temizlik görevlisi	2,6	Muhasebeci	3,3
Şoför-yük taşıma	2,0	Beden işçisi (inşaat)	2,5	Bankacılık meslek elemanı	3,0
Beden işçisi (inşaat)	1,9	Güvenlik görevlisi	2,3	Bulaşıkçı (steward)	2,6
Satış danışmanı	1,8	Garson (servis elemanı)	2,0	Sekreter	2,6
Garson (servis elemanı)	1,8	Satış danışmanı	1,6	Satış danışmanı	2,5
Güvenlik görevlisi	1,8	Makineci (dikiş)	1,4	Büro memuru (genel)	2,4
Muhasebeci	1,7	Muhasebeci	1,1	Beden işçisi (genel)	2,2
Bankacılık meslek elemanı	1,6	Büro memuru (genel)	1,1	Aşçı	1,4

Kaynak: Bursa İPA 2014, s.35, İPTA 2014 ham veri

Kadınlar açısından Bursa ile Türkiye'deki ilk on meslek içinde altı meslek, sıralamadaki yerleri farklı olsa da, ortaktır. Bunlar, beden işçisi (genel), temizlik görevlisi, makineci (dikiş), muhasebeci, büro memuru, sekreterdir. Bursa'da tekstil-konfeksiyon sanayine bağlı olarak dokuma makineleri operatörlüğü/dokumacılığı, paketleme işçiliği (el ile) ve süthane/mandıra işçiliği kadınlar için diğer meslekler olarak ortaya çıkmaktadır.

2. Açık İşler

2013 yılı 1. dönem araştırmasında işverenlere işyerlerindeki açık işler sorulmuştur. Buna göre ziyaret edilen 7.690 işyerinden 2.400'ünde açık iş vardır. %31,2 olan bu oran, %28,7 olan Türkiye ortalamasından yüksektir. Açık işlerin sayısı 10.736'dır. Açık işler en fazla imalat sanayiinde olup, açık işlerin bulunduğu işletmelerin %55,6'sı bu alandadır. Tüm açık işler açısından imalat sanayisinin payı %61,1'dir. İmalat sektörünü, %18,9 pay ile toptan ve perakende ticaret ve %5 pay ile inşaat sektörü izlemektedir. Üç sektördeki işler, tüm açık işlerin %85'ini oluşturmaktadır. Türkiye genelinde sıralama aynı olmakla birlikte oranlar değişiktir. Tüm açık işlerde imalat sektörünün payı %43,8, toptan ve perakende ticaretin payı %17,4 ve inşaatın payı %8,8'dir. Türkiye genelindeki açık işlerin %70'i söz konusu üç sektörde yer almaktadır.¹⁸

2014'de ziyaret edilen 8.441 işyerinden 2.431'inde açık iş vardır. Açık iş sayısı 11.171 iş ile 2013'e göre %3,9 oranında artmıştır. Açık iş bulunan işletmelerin %22,5'i 1-4 kişi, %21,1'i 5-9 kişi, %17,4'ü 10-14 kişi, %15,3'ü 15-19 kişi, %10'u 20-24 kişi ve %13,5'i 25 ve daha fazla kişi çalıştıran işletmelerdir. Böylece açık iş bulunan işletmelerin %86,5'inin küçük ve çok küçük işletmeler olduğu görülmektedir. Toplam açık işlerin %73,9'u küçük ve çok küçük işletmelerde, %26,1'i 25'den çok çalışanı olan işletmelerdedir.

Açık işlerin %66,6'sı imalatta, %15,8'i toptan ve perakende ticarete, %4,4'ü inşaatıdır. Üç sektörün toplam açık işlerdeki payı %86,8'dir. Bursa'da açık iş oranı (açık işler/mevcut çalışan sayısı) 2014'de %3,2 olarak hesaplanmıştır. 2013'de bu oran %4,1'dir. Oranın azalması açık işlerin büyük ölçüde karşılandığının bir göstergesi olarak kabul edilmektedir. Cinsiyete göre açık iş oranına bakıldığında kadınlarda %1,3 ve erkeklerde %2,1 olarak bulunmuştur. Bu durum, açık işlerde erkeklere kadınlara göre daha fazla ihtiyaç duyulduğu şeklinde yorumlanmaktadır.¹⁹

2014 soru formuna eklenen ve farklı sektörlerdeki işverenlerin açık işler için eleman temininde cinsiyet tercihinin olup olmadığını anlamak için sorulan soruya verilen cevaplara göre 11.171 açık iş için 1.264 işte kadın (%11,3), 5.350 işte erkek (%47,9) tercih edilmiş, 4.557 iş (%40,8) için fark etmeyeceği söylenmiştir. Erkeklerin tercih edildiği işler oransal olarak kadınların tercih edildiği işlerin 4 katından fazladır.

¹⁸ Bursa IPA 2013, s.68

¹⁹ Bursa IPA 2014, s.38-39

TABLO 30: SEKTÖRLERE VE CİNSİYETE GÖRE AÇIK İŞLERİN DAĞILIMI VE ORANLARI

Sektör	2013		2014		Erkek	%	Kadın	%	Fark etmez	%
	Toplam	%	Toplam	%						
Madencilik, taş ocakçılığı	44	0,4	58	0,5	49	84,5	7	10,3	2	3,4
İmalat	6.555	61,1	7.442	66,6	3.397	45,6	878	11,8	3.168	42,6
Elektrik, gaz, buhar vb.	55	0,5	7	0,0	2				5	
Su, kanalizasyon vb.	31	0,3	21	0,2	15				5	
İnşaat	533	5,0	490	4,4	449	91,6	8	1,6	33	6,7
Toptan ve perakende ticaret	2.025	18,9	1.770	15,8	982	55,4	201	11,3	588	33,2
Ulaştırma depolama	155	1,4	90	0,8	61	66,7	13	13,3	17	18,9
Konaklama vb. faaliyet	216	2,0	346	3,1	164	47,4	56	16,2	127	36,4
Bilgi, iletişim	53	0,5	79	0,7	14	16,5	4	3,8	62	78,5
Finans, sigorta	29	0,3	7	0,0					7	
Gayrimenkul faaliyetleri	15	0,1	25	0,2	25		-	-	1	
Mesleki, bilimsel, teknik faaliyet	137	1,3	103	0,9	33	32,0	-	-	70	68,0
İdari ve destek hizmet faaliyetleri	410	3,8	345	3,1	108	31,0	6	1,5	233	67,2
Eğitim	138	1,3	112	1,0	-	-	15	13,4	97	86,6
İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	141	1,3	152	1,4	12	7,2	49	31,6	92	60,5
Kültür, sanat, eğlence vb.	29	0,3	19	0,2	1	-	-		19	
Diğer hizmet faaliyetleri	168	1,6	94	0,8	38	40,4	27	28,7	29	30,8
Toplam	10.736	100	11.170	100	5.350	47,9	1.264	11,3	4.557	40,8

Bursa IPA 2013, s.68, 2014 s.44

Baskın şekilde erkeklerin tercih edildiği sektörler madencilik, taş ocakçılığı, inşaat, ulaştırma ve depolama gibi sektörlerdir. Toptan ve perakende ticarete yarıdan fazla, imalatta yarıya yakın olarak erkekler tercih edilmektedir. Açık şekilde kadınların tercih edildiği bir sektör yoktur, sadece insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetlerinde üçte bire yakın oranda kadın tercih edilmektedir. Mesleki vasıf gerektiren sektörlerde 'fark etmez' seçeneği öne çıkmaktadır. Başta eğitim olmak üzere bilgi ve iletişimde, mesleki, bilimsel teknik faaliyette, idari ve destek hizmet faaliyetlerinde, insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetlerinde 'fark etmez' seçeneğinin oranı %60'ın üzerindedir. Bu durum işgücü piyasasında cinsiyet temelinde ayrılmış sektörlerde, tercihlerin değişmesinin çok zor olduğuna, buna karşılık 'fark etmez' denilen sektörlerde kadınların daha çok tercih edilmesi için çaba gösterilmesinin daha anlamlı olacağına işaret etmektedir.

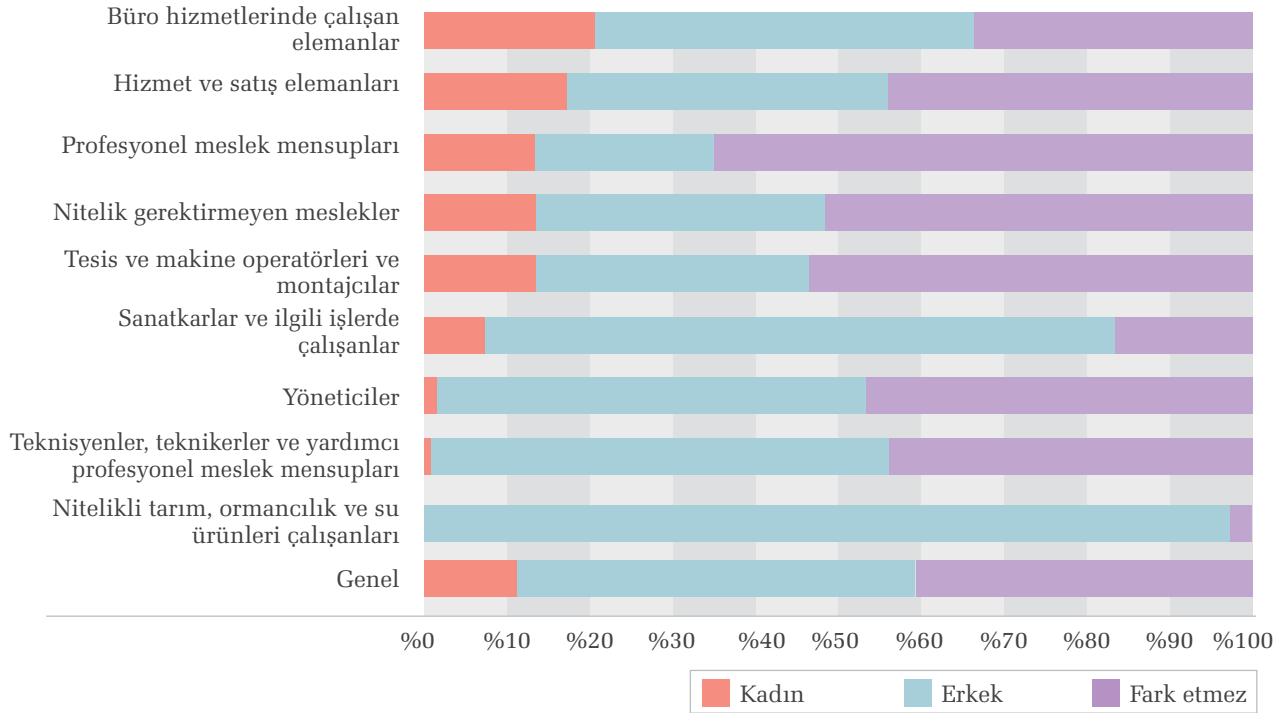
TABLO 31: ANA MESLEK GRUPLARINA, CİNSİYETE VE TERCİHE GÖRE AÇIK İŞLERİN DAĞILIMI

Meslek Grubu	2013		2014		Erkek %	Kadın %	Fark etmez %			
	Toplam	%	Toplam	%						
Büro hizmetlerinde çalışan elemanlar	289	2,7	427	3,8	197	46,1	88	20,6	142	33,3
Hizmet ve Satış Elemanları	527	4,9	875	7,8	335	38,3	151	17,1	389	44,6
Nitelik Gerektirmeyen Meslekler	972	9,0	1.576	14,1	544	34,5	213	13,5	819	52,0
Nitelikli Tarım Ormancılık vb.	13	0,1	390	3,5	379	96,9	-	-	11	2,8
Profesyonel Meslek Mensupları	517	4,8	590	5,3	125	21,2	81	13,6	384	65,1
Sanatkarlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar	3.574	33,3	2.848	25,5	2.158	75,8	212	7,4	478	16,7
Teknikerler, Yrd. Profesyonel Meslek Mensupları	713	6,6	548	4,9	301	54,9	6	0,9	241	44,0
Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcılar	4.119	38,4	3.837	34,3	1.270	33,1	512	13,3	2.056	53,6
Yöneticiler	12	0,1	76	0,7	39	51,3	1	1,3	36	46,1
Toplam	10.736	100	11.171	100	5.350	47,9	1.264	11,3	4.557	40,8

Bursa IPA 2013, s.70, 2014 s.46

Ana meslek gruplarına göre açık işlerin dağılımında 2013’de ilk sırayı %38,4 ve 2014’de %34,3 ile tesis ve makine operatörleri ve montajcılar almaktadır. Bu durum imalat sanayisinin istihdamdaki ağırlıklı yeriyle ve ana meslek gruplarında çalışan sayısında en büyük payın bu grupta olmasıyla uyumludur. Aynı durum sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar için de geçerlidir, 2013’deki payı %33,3 olup, ikinci sıradadır. 2014’de bu pay %25,5’e düşmüş olmakla birlikte sıralamadaki ikinci yerini korumaktadır. 2014’de tesis ve makine operatörleri ve montajcılar meslek grubundaki açık işler için işverenlerin %33,1’i erkek, %13,3’ü kadın eleman istediğini belirtmiş, %53,6’sı ‘fark etmez’ demiştir. Nitelikli tarım, ormancılık vb. faaliyetlerde, sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlarda, teknisyenler, teknikerler ve yardımcı profesyonel meslek mensuplarında işverenlerin açık tercihi erkeklerden yanadır. Hiçbir meslek grubunda ağırlıklı kadın eleman arayan işveren yoktur. Buna karşılık profesyonel meslek mensupları, tesis ve makine operatörleri ve montajcılar, hizmet ve satış elemanları gibi meslek gruplarında ‘fark etmez’ diyenler yarıdan fazla veya yarıya yakındır. Yukarıda sektörler için belirtildiği gibi, cinsiyet temelinde ayrılmış mesleklerde de, tercihlerin değişmesinin çok zor olduğu, buna karşılık ‘fark etmez’ denilen mesleklerde kadınların daha çok tercih edilmesi için çaba gösterilmesinin daha anlamlı olacağı söylenebilir.

ŞEKİL 1., ANA MESLEK GRUPLARINA, CİNSİYETE VE TERCİHE GÖRE AÇIK İŞLERİN DAĞILIMI 2014

Ana meslek gruplarından tek tek mesleklere geçmek politika üretmek bakımından daha anlamlıdır.

TABLO 34: EN FAZLA AÇIK İŞİN BULUNDUĞU İLK YİRMİ MESLEKTE TERCİHLERİN CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI, 2014

Meslekler	Açık iş	Kadın	%	Erkek	%	Fark etmez	%
Beden işçisi (genel)	925	48	5,2	345	37,3	532	57,5
Tekstil terbiye işçisi	739	-	-	123	16,6	616	83,4
Makineci (dikiş)	736	330	44,8	-	-	406	55,2
Dokuma makineleri operatörü / dokumacı	422	15	3,6	62	14,7	346	82,0
Garson (servis elemanı)	243	40	16,5	126	51,8	77	31,7
Mobilya montaj işçisi	203	14	6,9	144	70,9	46	22,7
Satış danışmanı	186	44	23,7	42	22,6	100	53,8
Mobilya döşeme işçisi	170	-	-	170	100	-	-
Gaz altı kaynakçısı	164	5	3,0	152	92,7	6	3,7
Temizlik görevlisi	132	29	22,0	31	23,5	72	54,5
Mobilya cilacısı (püskürtme ile) (ağaç)	129	14	10,8	87	67,4	28	21,7
Beden işçisi (temizlik)	128	6	4,7	7	5,5	116	90,6
Diğer imalat ve ilgili işçiler (makine ile)	125	-	-	47	37,6	77	62,4
Ön muhasebeci	119	35	29,4	34	28,6	50	42,0
Kalite kontrolcü	119	9	7,6	17	14,3	93	78,2
Bobin-katlama-büküm makine operatörü	116	74	63,8	42	36,2	-	-
Muhasebeci	103	30	29,1	10	9,7	62	60,2
Meydancı	100	-	-	49	49,0	51	51,0
Plastik enjeksiyon üretim elemanı	96	-	-	94	97,9	2	2,1
CNC freze tezgahı operatörü	86	8	9,3	72	83,7	6	7,0
Bobin aktarma işçisi	85	80	94,1	-	-	5	5,9
Pazarlamacı	82	1	1,2	32	39,0	49	59,8
Toplam	5.208	782	15,0	1.686	32,4	2.740	52,6

2014'de ilk 20 mesleğin toplam açık işler içindeki oranı %46,6'dır. Erkekler için ilk 20 mesleğin açık işlerdeki payı %31,5 iken, kadınlar için %61,9'dur. Cinsiyetin fark etmediği ilk yirmi mesleğin toplam içindeki payı %60,1'dir. Bu durum erkekler için meslek çeşitliliğinin kadınlardan çok daha yüksek olduğunu göstermektedir. 2014'de ilk sıralarda gelen makineci (dikiş) mesleğinde kadınlar tercih edilmekle birlikte cinsiyetin fark etmediğini söyleyenlerin oranı daha yüksektir. Tekstil terbiye işçiliğinde, dokuma makineleri operatörlüğünde, beden işçiliğinde (temizlik) cinsiyetin fark etmeyeceğinin çok yüksek oranda söylendiği görülmektedir. Örneğin 2013'de listede yer almayan tekstil terbiye işçiliğinin toplam açık işler içindeki payı ciddi bir talep artışı sonucu 2014'de %15,7'ye çıkmıştır. Tekstil terbiye işçiliğinde cinsiyetin büyük oranda fark etmemesi, kadınlar açısından bir imkan olarak görülebilir. Cinsiyetin fark etmediği diğer mesleklerde eğer tercihler o mesleklerde çalışan kadın oranı kadar kadınlar lehine yükseltilebilirse, açık işlere yerleştirilebilecek kadın sayısında ciddi bir artış ortaya çıkabilir.

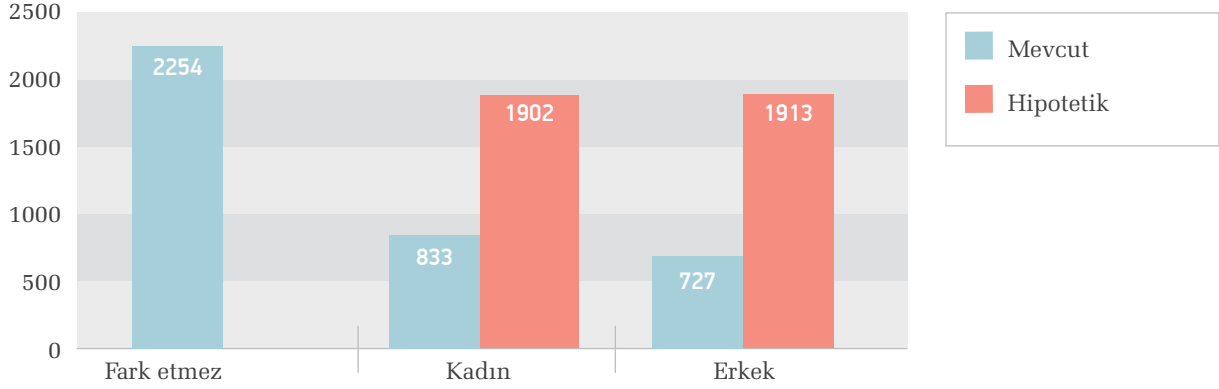
Aşağıdaki tabloda ilk yirmi meslek, kadınların en çok talep edildiği yirmi meslek şeklinde sıralanmıştır. Fark etmez tercihlerinin istihdamdaki kadın oranı kadar kadın lehine dağılması durumunda yapılan hipotetik bir hesaplama tabloda yer almaktadır.

TABLO 35: KADINLAR İÇİN EN FAZLA AÇIK İŞİN BULUNDUĞU İLK YİRMİ MESLEĞE AİT AÇIK İŞLERDE CİNSİYET TERCİHİ VE FARK ETMEZ DİYENLERİN AYRIŞTIRILDIĞI DURUMDA CİNSİYETE GÖRE OLASI ÇALIŞAN TALEBİ

	Kadın	Erkek	Fark Etmez	Fark Etmez Seçeneği Mevcut Dağılıma Göre Ayrıştırıldığında		Toplam
				Olası Kadın Çalışan Talebi	Olası Erkek Çalışan Talebi	
Makineci (Dikiş)	330		406	654	83	736
Beden İşçisi (Genel)	48	345	532	168	756	925
Bobin Aktarma İşçisi	80		5	84	1	85
Satış Danışmanı	44	42	100	82	104	186
Dokuma Makineleri Operatörü / Dokumacı	15	62	346	76	346	422
Bobin-Katlama-Büküm Makine Operatörü	74	42		74	42	116
Ön Muhasebeci	35	34	50	72	47	119
Muhasebeci	30	10	62	71	31	103
Brode Makinesi Operatörü/Brodeci	31		43	67	7	74
Temizlik Görevlisi	29	31	72	66	66	132
Beden İşçisi (Temizlik)	6	6	116	61	67	128
Overlok Makinesi Operatörü (Overlokçu)	10		50	60	0	60
Garson (Servis Elemanı)	40	126	77	59	185	243
Reçmeci/Reçme Makinesi Operatörü	10		48	57	0	57
Led Aydınlatma Ekipmanları Montajcısı			74	50	24	74
Perakende Satış Elemanı (Gıda)			74	46	28	74
Ahşap Üst Yüzey İşlemcisi			46	43	3	46
Konfeksiyon İşçisi	38			38	0	38
Kalite Kontrolcü-Tekstil	5	14	57	37	39	76
Kalite Kontrolcü	9	17	93	36	83	119
İLK 20 TOPLAM	833	727	2.254	1.902	1.913	3.814

Kadınlar için en fazla açık iş bulunduğu ilk yirmi meslekte kadın tercih eden işverenlerin talebi 833 kadın işçi ve erkek talep eden işverenlerin tercihi 727 erkek işçidir. Eğer bu meslekler için fark etmez diyen işverenlerin tercihi yeniden kadın ve erkek işçiler arasında dağıtılsa, bunun sonucunda kadın işçi talebi 1.902 kişiye ve erkek işçi talebi 1.913 kişiye çıkacaktır. Burada asgari düzey, işverenlerin fark etmez tercihinin kadın işçi için fiili istihdam oranında kadınlardan yana kullanılmasıdır. Böylece kadın işçi talebi iki kattan fazla artacaktır. Kuşkusuz tercihlerin asgari düzeyin ötesine çekilebilmesi, kadın istihdamının artışına daha fazla katkı yapacaktır.

ŞEKİL 2: FARK ETMEZ DİYENLERİN AYRIŞTIRILMASIYLA CİNSİYETE GÖRE OLASI ÇALIŞAN TALEBİ

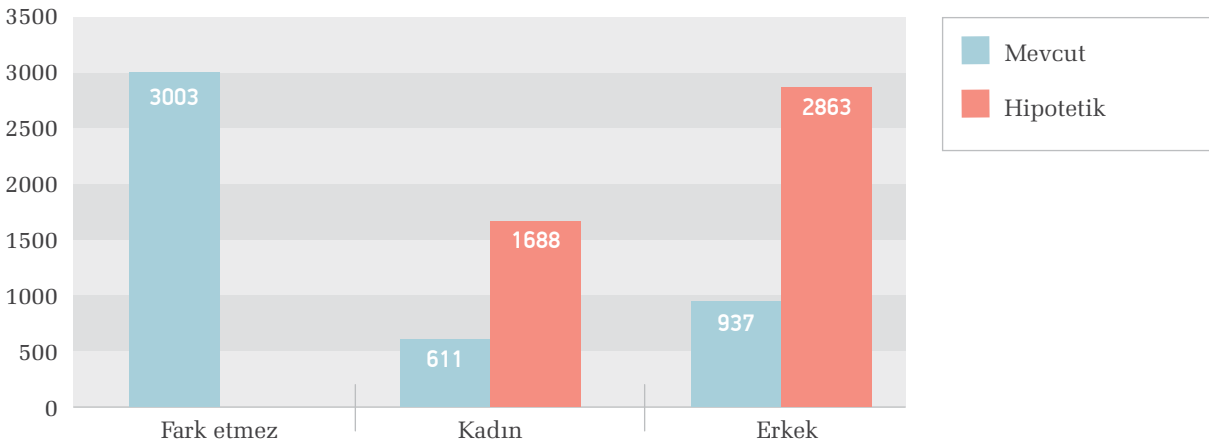
Aynı hesaplama işverenlerin cinsiyet için fark etmez dediği en fazla açık işlerin bulunduğu ilk yirmi meslek üzerinden de yapılabilir.

TABLO 36: FARK ETMEZ DENİLEN AÇIK İŞLERİN BULUNDUĞU İLK YIRMI MESLEĞE AİT AÇIK İŞLERDE CİNSİYET TERCİHİ VE FARK ETMEZ DİYENLERİN AYRIŞTIRILDIĞI DURUMDA CİNSİYETE GÖRE OLASI ÇALIŞAN TALEBİ

Meslekler	Kadın	Erkek	Fark etmez	Fark Etmez Seçeneği Mevcut Dağılıma Göre Ayrıştırıldığında		Toplam
				Olası Kadın Çalışan Talebi	Olası Erkek Çalışan Talebi	
Tekstil Terbiye İşçisi		123	616	24	715	739
Beden İşçisi (Genel)	48	345	532	168	757	925
Makineci (Dikiş)	330		406	654	82	736
Dokuma Makineleri Operatörü / Dokumacı	15	62	346	77	346	423
Beden İşçisi (Temizlik)	6	6	116	61	67	128
Satış Danışmanı	44	42	100	82	104	186
Kalite Kontrolcüsü	9	17	93	36	83	119
Diğer İmalat Ve İlgili İşçiler (Makine İle)		47	77	14	110	124
Garson (Servis Elemanı)	40	126	77	58	185	243
Perakende Satış Elemanı (Gıda)			74	46	28	74
Led Aydınlatma Ekipmanları Montajcısı			74	50	24	74
Temizlik Görevlisi	29	31	72	67	65	132
Muhasebeci	30	10	62	71	31	102
Kalite Kontrolcüsü-Tekstil	5	14	57	37	39	76
Meydancı		49	51	12	88	100
Ön Muhasebeci	35	34	50	71	48	119
Overlok Makinesi Operatörü (Overlokçu)	10		50	60	0	60
İplik Eğirme Operatörü (Ring/Vater/Vargel)			50	32	18	50
Pazarlamacı	1	32	49	11	71	82
Reçmeci/Reçme Makinesi Operatörü	10		48	58	0	58
İLK 20 TOPLAM	611	937	3.003	1.688	2.863	4.551

Fark etmez seçeneği belirtilen en fazla açık işin bulunduğu ilk yirmi meslekte kadın tercih eden işverenlerin talebi 611 kadın işçi ve erkek talep eden işverenlerin tercihi 937 erkek işçidir. Eğer bu meslekler için fark etmez diyen işverenlerin tercihi yeniden kadın ve erkek işçiler arasında dağıtılsa, bunun sonucunda kadın işçi talebi 1.688 kişiye ve erkek işçi talebi 2.862 kişiye çıkacaktır. Burada da asgari düzey, işverenlerin fark etmez tercihinin kadın işçi için fiili istihdam oranında kadınlardan yana kullanılmasıdır. Böylece kadın işçi talebi iki buçuk kattan fazla artacaktır. Tercihin asgari düzeyin ötesinde olması durumunda, kadın istihdamının artışı daha yüksek sayıda olacaktır.

ŞEKİL 3: FARK ETMEZ DİYENLERİN AYRIŞTIRILMASIYLA CİNSİYETE GÖRE OLASI ÇALIŞAN TALEBİ

3. Açık İşlerde İstenen Özellikler

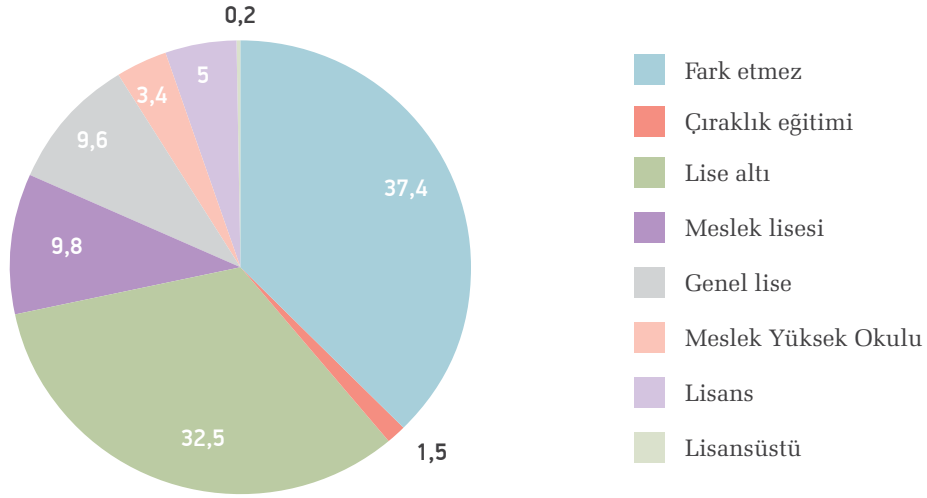
TABLO 37: AÇIK İŞLERDE İSTENEN EĞİTİM DÜZEYİ

Eğitim düzeyi	2013		2014		Erkek		Kadın		Fark etmez	
	(%)	Toplam	%	Erkek	%	Kadın	%	Fark etmez	%	
Fark etmez	34,6	4.177	37,4	2.533	47,3	570	45,1	1.073	23,6	
Çıracılık eğitimi	-	168	1,5	99	1,8	18	1,4	50	1,1	
Lise altı	25,4	3.633	32,5	1.152	21,5	322	25,5	2.158	47,4	
Meslek Lisesi	16,8	1.093	9,8	785	14,7	101	8,0	206	4,5	
Genel Lise	11,9	1.071	9,6	500	9,3	111	8,8	458	10,0	
Meslek Yüksek Okulu	3,5	375	3,4	147	2,7	31	2,4	196	4,3	
Lisans	7,7	564	5,0	121	2,2	60	4,7	383	8,4	
Lisansüstü	0,1	18	0,2	-	-	-	-	18	0,4	
Toplam	100	11.170	100	5.349	100	1.263	100	4.556	100	

Bursa IPA 2013, s.72, İPTA 2014 ham veri

2013'de açık işler için talep edilen eğitim düzeyine ilişkin olarak işverenlerin %34,6'sı fark etmez yanıtını vermiş, %25,4'ü lise altı eğitimli kişi istemiştir. Bu durum işverenlerin %60'ı için eğitim düzeyinin önem taşımadığını göstermektedir. 2014'de fark etmez diyenlerin oranı %37,4 ile biraz artmış, buna karşılık lise altı eğitimli isteyenlerin oranı %32,5'e çıkarak ciddi şekilde artmıştır. Böylece iki grubun toplamı %69,9'a çıkmıştır. İŞKUR'a iletilen her on işten yedisinde eğitimin bir önemi yoktur. Erkekler için bu iki grubun toplamı %68,8 ve kadınlar için %70,6'dır. Eğitim her iki cinsiyet açısından da önem taşımamaktadır. 'Fark etmez' diyenlerde de bu oran %71'dir. Bursa'daki açık işler esas olarak eğitim gerektirmeyen işlerdir.

ŞEKİL 4: AÇIK İŞLERDE İSTENEN EĞİTİM DÜZEYİ

Bu durum, açık iş olan mesleklerle yakından bağlantılıdır. 2013'de açık işlerde ilk sırada yer alan makineci (dikiş), dikiş makinesi operatörü-kumaş, mobilya montaj işçisi, beden işçisi (genel) ve temizlik görevlisi mesleklerinde istenilen eğitim düzeyi fark etmez ve lise altı olarak cevaplanmıştır. Bunun arkasındaki etken, işverenlerin eğitim düzeyinden çok kişilerin meslekte yeterli bilgiye sahip olmalarını istemeleridir. İlk sıralarda yer alan gaz altı kaynakçısı ve CNC freze tezgâhı operatörü mesleklerinde işveren tercihini meslek lisesi mezunu olarak belirtmiştir. Meslek lisesi mezunları için talep Meslek Yüksek Okulu mezunlara göre daha yüksektir. Meslek lisesi ve MYO mezunları daha çok teknisyen, tekniker, CNC operatörü, montaj, kalite kontrolcü, kaynakçı, muhasebeci, makine bakımcısı ve laborant mesleklerinde yoğunlaşırken, lisans mezunları da diploması olmadan kesinlikle yapılmayacak olan mühendislik, mimarlık ve öğretmenlik mesleklerinde yoğunlaşmıştır (Bursa İPA 2013, s.72).

TABLO 38: AÇIK İŞLER İÇİN TALEP EDİLEN BECERİ DÜZEYİ

	2013		2014		2013		2014		2013	
	(%)	Toplam	%	Erkek	%	Kadın	%	Fark etmez	%	
Fiziki ve bedensel yeterlilik	75	8.160	73,1	4.105	76,7	834	66,0	3.220	70,1	
Mesleğe ilişkin yeterli bilgi	72	6.831	61,1	3.183	59,5	617	48,8	3.029	66,5	
Takım çalışması	68	6.155	55,1	2.519	47,1	567	44,9	3.067	67,3	
İletişim ve ifade yeteneği	45	5.287	47,3	1.884	35,2	532	42,1	2.870	63,0	
Hesap yapabilme	32	2.427	-	1.148	21,5	197	15,6	1.082	23,7	
Sorun çözme	31	2.821	25,2	1.652	30,9	273	21,6	896	19,7	
Bilgisayar kullanma	21	1.425	12,8	556	10,4	150	11,9	717	15,7	
Proje tabanlı çalışma	15	1.437	12,9	893	16,7	54	4,3	489	10,7	
Satış pazarlama becerisi	7	817	7,3	282	5,3	112	8,9	422	9,3	
Yabancı dil	4	384	3,4	84	1,6	8	0,6	291	6,4	
Fazla mesaiye kalma	-	4.805	43,0	1.919	35,9	251	19,9	2.633	57,8	
İş ahlakına sahip olma	-	7.981	71,4	3.398	63,5	750	59,4	3.831	84,1	
Seyahat edebilme	-	787	7,0	501	9,4	12	1,0	274	6,0	

Bursa İPA 2013, s. 73, İPTA 2014 ham veri

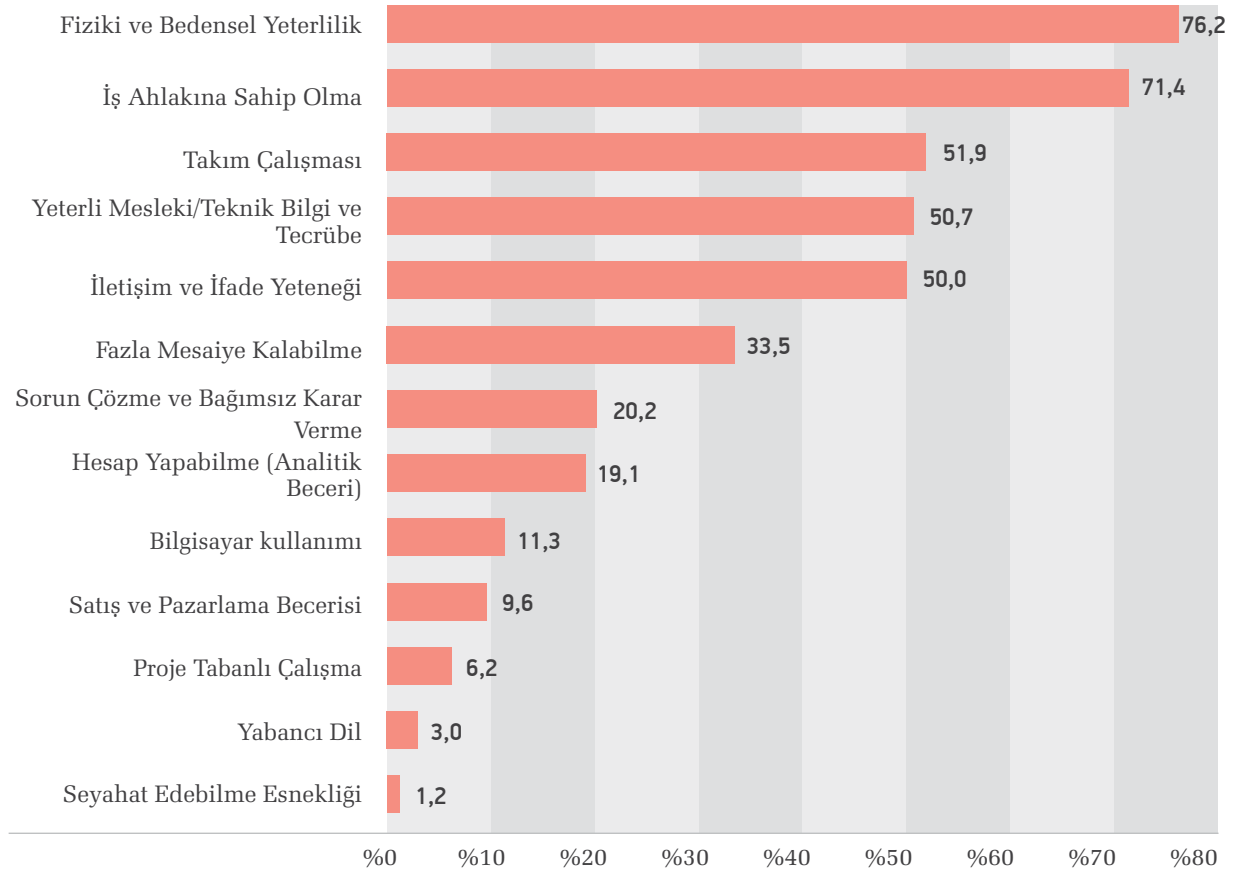
2013'de işverenler açısından açık işlerde öncelikle tercih edilen iki özellik, fiziki ve bedensel yeterlilik ve mesleğe ilişkin yeterli bilgidir. Mesleğin işbaşında öğrenildiği koşullarda okul eğitiminin neden işverenlerin %60'ı için önem taşımadığı anlaşılmaktadır. Örneğin en fazla açık işin bulunduğu mesleklerden olan makineci (dikiş) mesleğindeki açık işler için fiziki ve bedensel yeterlilik %89, mesleğe ilişkin yeterli bilgi %74 ve takım çalışması %63 oranında talep edilmektedir. 2014'de ilk sırayı yine fiziki ve bedensel yeterlilik almakla birlikte 2014 soru formuna yeni dahil edilen iş ahlakına sahip olma seçeneği ikinci sırayı almıştır. Onu, mesleğe ilişkin yeterli bilgi izlemektedir. Erkekler ve kadınlar için aynı sıralama geçerlidir. Fark etmez diyenlerde iş ahlakına sahip olma ilk sıradadır. Fiziki ve bedensel yeterlilik ikinci sırada, takım çalışması üçüncü sırada gelmektedir. 2014 soru formunda yer verilen fazla mesaiye kalma erkeklerin %43'ünde istenirken, kadınların %19.9'unda istenmektedir. Fark etmez diyenlerde oran %57.8 ile çok daha yüksektir. Yine 2014 soru formunda yer verilen seyahat edebilme her iki cinsiyet için de az istenen bir özellik olmakla birlikte oranı erkeklerde %7 ile kadınların %1 olan oranından yüksektir. **Kadınlarda erkeklere kıyasla daha fazla beklenen özellikler iletişim ve ifade yeteneği ile satış ve pazarlama becerisidir.**

TABLO 39: İLK YİRMİ MESLEKTE KADIN TERCİH EDİLEN AÇIK İŞLERDE İSTENEN BECERİLER (%)

	Tercih Sayısı	%
Fiziki ve Bedensel Yeterlilik	2.299	76,2
İş Ahlakına Sahip Olma	2.157	71,4
Takım Çalışması	1.567	51,9
Yeterli Mesleki/Teknik Bilgi ve Tecrübe	1.530	50,7
İletişim ve İfade Yeteneği	1.508	50,0
Fazla Mesaiye Kalabilme	1.012	33,5
Sorun Çözme ve Bağımsız Karar Verme Becerileri	611	20,2
Hesap Yapabilme (Analitik Beceri)	575	19,1
Bilgisayar kullanımı	340	11,3
Satış ve Pazarlama Becerisi	290	9,6
Proje Tabanlı Çalışma	186	6,2
Yabancı Dil	90	3,0
Seyahat Edebilme Esnekliği	38	1,2

IPTA, 2014 ham veri

ŞEKİL 5: İLK YİRMİ MESLEKTE KADIN TERCİH EDİLEN AÇIK İŞLERDE İSTENEN BECERİLER (%)

Kadın tercihinin fazla olduğu ilk yirmi meslekte ilk dört beceri diğerleriyle ortaktır. Bunlar fiziki ve bedensel yeterlilik, iş ahlakına sahip olma, takım çalışması ve mesleğe ilişkin yeterli bilgidir. Beşinci sırada iletişim ve ifade yeteneği gelmektedir. Dolayısıyla mesleki eğitim kurslarına iletişim ve ifade yeteneğini artıran bileşenlerin dahil edilmesi anlamlı görünmektedir.

TABLO 40: AÇIK İŞLERDE EĞİTİM DÜZEYİNE GÖRE İSTENEN BECERİLER (%) 2014

	Çıracılık	Lise altı	Genel lise	Meslek lisesi	Meslek YO	Lisans	Lisans üstü	Fark etmez	Toplam
Bilgisayar kullanımı	8,9	2,7	34,0	16,7	76,3	60,5	81,5	2,9	12,8
Fazla Mesaiye Kalabilme	52,3	59,3	34,5	43,1	31,2	37,4	27,7	33,2	43,0
Fiziki ve Bedensel Yeterlilik	70,3	75,2	73,9	57,1	42,7	53,2	81,5	80,4	73,0
Hesap Yapabilme (Analitik Beceri)	34,8	9,8	44,4	28,5	55,4	47,0	81,5	17,6	21,7
İletişim ve İfade Yeteneği	61,1	52,5	69,8	43,8	65,7	74,8	100,0	32,4	47,3
İş Ahlakına Sahip Olma	74,7	87,2	79,8	66,6	73,8	70,2	100,0	56,1	71,4
Proje Tabanlı Çalışma	19,4	4,5	22,0	20,0	37,5	34,7	81,5	10,4	12,9
Satış ve Pazarlama Becerisi	3,2	1,7	29,6	6,7	13,3	17,6	81,5	4,7	7,3
Seyahat Edebilme Esnekliği	1,3	2,3	10,8	13,8	14,2	32,3	81,5	4,4	7,1
Sorun Çözme ve Bağımsız Karar Verme Becerileri	17,7	8,7	24,7	25,3	34,3	56,7	81,5	35,2	25,3
Takım Çalışması	65,4	70,2	64,6	47,6	59,7	52,5	72,3	41,6	55,1
Yabancı Dil	0,6	0,6	3,9	2,8	17,9	34,7	44,5	0,3	3,4
Yeterli Mesleki/Teknik Bilgi ve Tecrübe	50,8	73,0	52,0	65,8	66,0	76,6	90,8	50,7	61,2

Tüm eğitim düzeylerinde işverenler iş ahlakına sahip olmaya büyük önem vermektedir. Lise altı eğitimlilerde en fazla istenen beceriler sırasıyla iş ahlakına sahip olma (%87,2), fiziki ve bedensel yeterlilik (%75,2), yeterli mesleki/teknik bilgi ve tecrübe (%73,0), takım çalışması (%70,2), fazla mesaiye kalabilme (%59) ile iletişim ve ifade yeteneğidir (%52,5). Genel lise mezunlarında ilk iki sırada lise altı eğitimlilere benzer şekilde iş ahlakına sahip olma (%79,8), fiziki ve bedensel yeterlilik (%73,9) gelmekte, bunları iletişim ve ifade yeteneği (%69,8) izlemektedir. Meslek lisesi mezunlarında ilk sırada gelen, iş ahlakına sahip olma (%66,6), ikinci sırada gelen yeterli mesleki/teknik bilgi ve tecrübedir (%65,8). Eğitim düzeyi yükseldikçe fiziki ve bedensel yeterlilik yüzdesi düşmekte, lisans mezunlarında %53,2 olmaktadır. Lisans mezunlarında öne çıkan, ilk sırada yeterli mesleki/teknik bilgi ve tecrübe (%76,6), ikinci sırada iletişim ve ifade yeteneği (%74,8) ve üçüncü sırada bilgisayar kullanımınıdır (%60,5). Öte yandan eğitim düzeyinin fark etmeyeceği söylenen mesleklerde işverenlerin öncelikli tercihi fiziki ve bedensel yeterliliktir (%80,4).

TABLO 41: AÇIK İŞLERİN KARŞILANMA YOLLARI (%)

	2013	2014
Akraba, eş-dost	55,8	65,7
Gazete	52,3	46,0
İŞKUR	35,4	59,5
İnternet siteleri	19,8	24,9
Özel istihdam büroları	7,7	6,3

Bursa İPA 2014 s.60

2013'de ve 2014'de işverenlerin yarıdan fazlası elemanlarını akraba, eş-dost aracılığıyla temin etmektedir. Yine 2013'de yarısı, 2014'de yarıya yakını gazete kanalını kullanmaktadır. 2013'de %35,4 ile İŞKUR üçüncü sırada gelirken, 2014'de bu oran ciddi oranda artarak %59,5'e çıkmış ve ikinci sırayı almıştır. İŞKUR'un payının artmasında son yıllarda işverenlerle geliştirdiği diyalogun, 6111 sayılı torba yasayla işverenlere sunulan istihdam ve teşvik paketlerinin, yüz yüze gerçekleştirilen işyeri ziyaretlerinin etkisinin büyük olduğu belirtilmektedir. Nitekim 2014 yılında teşvikten yararlanan işyerlerinin arama kanallarına göre dağılımına bakıldığında İŞKUR aracılığıyla eleman arayanların oranının %66,9 olduğu görülmektedir. İŞKUR hizmetlerinden yararlananlarda İŞKUR aracılığıyla eleman arama oranı %80,5'e çıkmaktadır.²⁰

2013'de işyerlerinin en fazla açık iş talebinde bulunduğu meslek olan makiyecilikte (dikiş) akraba eş dostta %62, İŞKUR'a %58, gazeteye %47, internet sitelerine %20 oranında başvurulmuştur. İlk sıralarda yer alan beden işçisi (genel) mesleğindeki açık işlerde %54 İŞKUR, %49 gazete, %33 akraba eş dost ve %10 özel istihdam büroları ve %6 internet siteleri aracılığıyla arama kanalları kullanılmıştır. Niteliği düşük mesleklerde akraba, eş-dost, gazete ve İŞKUR ön plana çıkarken, lisans ve üstü eğitim gerektiren mesleklerde özel istihdam büroları ve internet öne çıkmakta, İŞKUR'un payı azalmaktadır.²¹

²⁰ Bursa İPA 2014, s.60,62

²¹ Bursa İPA 2013, s.75

2014'de kadınlar için en fazla açık işin olduğu ilk 20 meslekte açık işlerin karşılanma yollarına bakıldığında, akraba eş-dost aracılığıyla eleman aranmasının oranı %74 ile tüm açık işlerin akraba eş-dost aracılığıyla karşılanma oranı olan %65.7'den daha yüksektir. Ancak İŞKUR aracılığıyla eleman aranması oranı da %61.2 ile tüm mesleklerin %59.5 olan oranından daha yüksektir. Burada internetin oranının %27.6 ile biraz daha yüksek ve özel istihdam bürolarının oranının %5.5 ile biraz daha düşük olduğu görülmektedir.

4. Temininde Güçlük Çekilen Meslekler

Bursa'da 2014'de veri derlenen 8.441 işyerinde çalışan toplam sayısı 339.119 kişi iken, temininde güçlük çekilen eleman sayısı 14.429 kişi olarak bildirilmiştir. Buna karşılık toplam açık işlerin sayısı 11.171'dir. Bu durum bazı mesleklerde hali hazırda çalışan olmakla birlikte elemanı bulmanın kolay olmadığına işaret etmektedir. 2013 yılında ise temininde güçlük çekilen eleman sayısı 15.324 olarak bildirilmiştir.

Eleman bulmada en fazla sıkıntıyı çeken sektörler, istihdamdaki paylarına uygun şekilde ilk sırada imalat, ikinci sırada toptan ve perakende ticaret ve üçüncü sırada inşaat sektörleridir. Her iki yılda da bu sıralama aynıdır.²² Öte yandan tüm sektörler içinde eleman temininde en fazla güçlük çeken sektör olarak insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri öne çıkmaktadır. Görüşülen 136 işyerinden 82'si (%60,5) bu konuda sıkıntı çektiğini belirtmiştir.²³

TABLO 42: TEMİNİNDE GÜÇLÜK ÇEKİLEN ANA MESLEK GRUPLARI, 2014

	TGÇM Eleman Sayısı	%	Toplam Açık İş Sayısı	%
Büro hizmetlerinde çalışan elemanlar	372	2,6	428	3,8
Hizmet ve satış elemanları	1.141	7,9	876	7,8
Nitelik gerektirmeyen meslekler	1.184	8,2	1.576	14,1
Nitelikli tarım, ormancılık ve su ürünleri çalışanları	25	0,2	390	3,5
Profesyonel meslek mensupları	869	6,0	590	5,3
Sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar	5.144	35,6	2.848	25,5
Teknisyenler, teknikerler ve yardımcı profesyonel meslek mensupları	977	6,8	548	4,9
Tesis ve makine operatörleri ve montajcılar	4.692	32,5	3.838	34,4
Yöneticiler	25	0,2	76	0,7
Toplam	14.429	100,0	11.171	100,0

Bursa İPA 2014, s.67

Meslek grupları içinde temininde güçlük çekilenler içinde ilk sırada sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar gelmekte, onu tesis ve makine operatörleri ve montajcılar izlemektedir. Üçüncü sırada nitelik gerektirmeyen meslekler gelmektedir. Temininde güçlük çekilen meslek grupları aynı zamanda toplam istihdam içinde en yüksek paya sahip meslek gruplarıdır.

²² Bursa İPA 2014, s.66

²³ age, s.68

Temininde güçlük çekilen meslekler içinde ilk 20 mesleğe bakıldığında, yüksek eğitim ve nitelik gerektirmeyen, düşük maliyetle yetiştirilebilecek makineci (dikiş), tekstil terbiye işçisi, beden işçisi (genel), dokuma makine-leri operatörü (dokumacı) ve mobilya döşeme işçisi gibi mesleklerin yer aldığı görülmektedir. Öte yandan ana meslek grupları itibariyle üçüncü sırada nitelik gerektirmeyen mesleklerin gelmesi, gerek nitelikli meslekler gerekse niteliksiz mesleklerde çalışma koşullarının elverişsizliğinin bu durumda etkili olabileceğini düşündürmektedir.

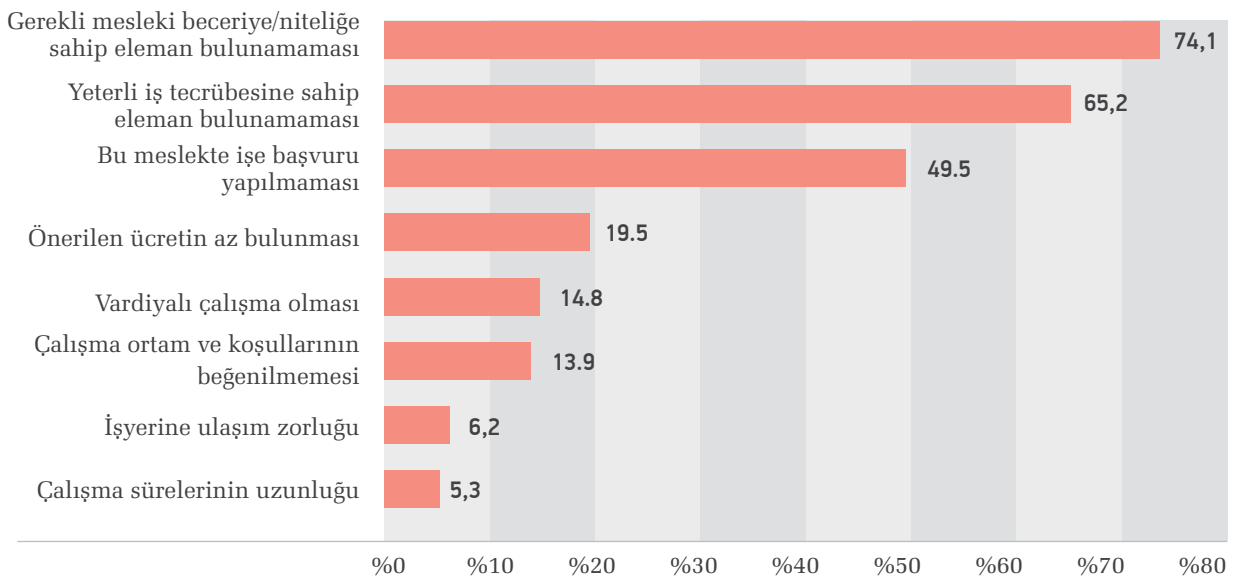
TABLO 43: GÜÇLÜK ÇEKİLME NEDENLERİ

Güçlük Çekilme Nedenleri	2013 (%)	2014	2014 (%)
Bu meslekte işe başvuru yapılmaması	55,0	7.147	49,5
Gerekli mesleki beceriye/niteliğe sahip eleman bulunamaması	69,5	10.689	74,1
Yeterli iş tecrübesine sahip eleman bulunamaması	62,0	9.413	65,2
Çalışma ortam ve koşullarının beğenilmemesi	18,5	2.010	13,9
Önerilen ücretin az bulunması	19,4	2.814	19,5
Vardiyalı çalışma olması	-	2.132	14,8
İşyerine ulaşım zorluğu	-	888	6,2
Çalışma sürelerinin uzunluğu	-	771	5,3
Toplam	-	14.428	-

Bursa IPA 2013, s.80, İPTA 2014 ham veri

Güçlük çekilme nedenlerin arasında 2013 ve 2014’de ilk üç sırayı gerekli mesleki beceriye/niteliğe sahip eleman bulunamaması, yeterli iş tecrübesine sahip eleman bulunamaması ve bu meslekte işe başvuru yapılmaması almaktadır. Ancak önerilen ücretin az bulunması, çalışma ortam ve koşullarının beğenilmemesi ve 2014’de soru formuna yeni eklenen bir seçenek olan vardiyalı çalışma olması eleman teminini güçleştiren olumsuz çalışma koşulları olarak ortaya çıkmaktadır.

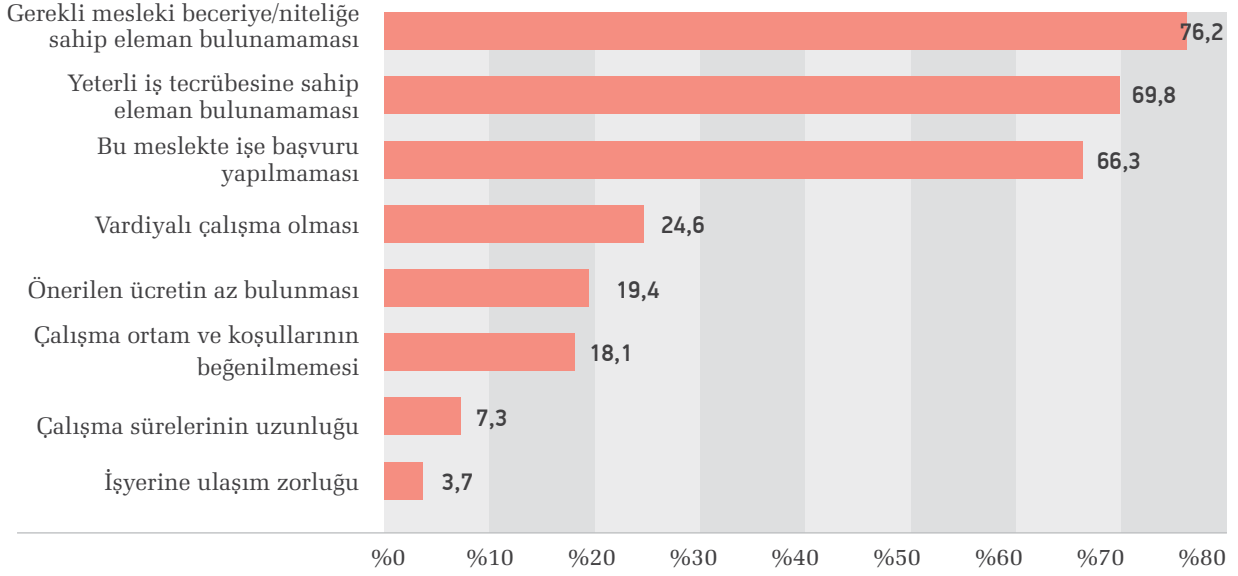
ŞEKİL 6: ELEMEN TEMİNİNDE GÜÇLÜK ÇEKİLME NEDENLERİ

TABLO 44: KADINLARIN ÇALIŞTIĞI 20 MESLEKTE TEMİNİNDE GÜÇLÜK ÇEKME NEDENLERİ (%)

Meslekler	Bu meslekte işe başvuru yapılmaması	Gerekli mesleki beceriye/niteliğe sahip eleman bulunamaması	Yeterli iş tecrübesine sahip eleman bulunamaması	Çalışma ortam ve koşullarının beğenilmemesi	Önerilen ücretin az bulunması	Vardiyalı çalışma olması	İşyerine ulaşım zorluğu	Çalışma sürelerinin uzunluğu
Makineci (Dikiş)	79,6	67,1	58,6	29,1	14,0	3,0	0,5	9,4
Beden İşçisi (Genel)	79,6	73,7	68,6	17,5	19,7	59,1	9,6	4,6
Bobin Aktarma İşçisi	0,0	40,0	40,0	0,0	60,0	40,0	0,0	0,0
Satış Danışmanı	23,0	94,6	72,3	19,7	27,2	0,0	0,0	25,6
Dokuma Makineleri Operatörü / Dokumacı	69,7	89,0	90,8	7,9	15,7	61,8	5,6	0,0
Bobin-Katlama-Büküm Makine Operatörü	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ön Muhasebeci	36,1	83,4	61,9	6,9	13,4	0,0	0,0	11,9
Muhasebeci	17,9	74,5	71,8	15,5	9,0	0,0	4,8	7,8
Brode Makinesi Operatörü/Brodeci	44,4	100,0	100,0	0,0	0,0	44,4	0,0	0,0
Temizlik Görevlisi	86,8	37,5	88,3	27,0	89,5	29,3	4,7	2,6
Beden İşçisi (Temizlik)	4,8	21,7	95,2	0,0	87,6	0,0	0,0	0,0
Overlok Makinesi Operatörü (Overlokçu)	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Garson (Servis Elemanı)	35,2	88,4	73,8	26,2	13,2	16,4	6,7	21,2
Reçmeci/Reçme Makinesi Operatörü	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Led Aydınlatma Ekipmanları Montajcısı	100,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Perakende Satış Elemanı (Gıda)	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ahşap Üst Yüzey İşlemcisi	100,0	100,0	100,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0
Konfeksiyon İşçisi	79,4	100,0	79,4	0,0	79,4	0,0	0,0	0,0
Kalite Kontrolcü-Tekstil	100,0	100,0	100,0	0,0	56,2	0,0	43,8	0,0
Kalite Kontrolcü	64,5	97,5	11,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
İLK 20 MESLEK - GENEL	66,3	76,2	69,8	18,1	19,4	24,6	3,7	7,3

Bursa IPTA 2014 ham veri

ŞEKİL 7: KADINLARIN BULUNDUĞU MESLEKLERDE TEMİNİNDE GÜÇLÜK ÇEKME NEDENLERİ (%)

Kadınlar açısından istihdamın yüksek olduğu mesleklerde öne çıkan güçlük nedenlerine bakıldığında, makineci (dikiş), dokuma makineleri operatörü ve beden işçiliğinde öne çıkan nedenler: bu meslekte işe başvuru yapılmaması, gerekli mesleki beceriye sahip eleman olmaması ve yeterli iş tecrübesine sahip eleman bulunmamasıdır. Ancak başvuru oranının yüksek olduğu mesleklerde öne çıkan teminde güçlük nedenleri çalışma koşullarıyla bağlantılı olmaktadır. Örneğin güvenlik görevliliği ve pazarlamacılıkta çalışma ortam ve koşullarının beğenilmemesi, önerilen ücretin az bulunması yüksek oranlardadır. Dokumacılıkta vardiyalı çalışma ve satış danışmanlığı ile garsonlukta çalışma sürelerinin uzunluğu sorun olarak gösterilmektedir.

İPTA 2014 araştırmasının sonuçlarına göre “Gerek Türkiye genelinde gerekse Bursa ilinde bu meslekte işe başvuru yapılmaması, gerekli mesleki beceriye/niteliğe sahip eleman bulunamaması ve yeterli iş tecrübesine sahip eleman bulunamaması nedenlerinin hem sayısal hem de oransal olarak yüksek olması mesleki eğitim gerekliliğini ve önemini bir kez daha göstermiştir.”²⁴

5. Gelecek Dönem İstihdam Eğilimleri/İstihdamda Artış ve Azalış Beklenen Meslekler

30 Haziran 2015 tarihi itibariyle Türkiye genelinde %21,8 işyeri net istihdam artışı, %4,2 işyeri net istihdam azalışı bildirmiştir. Bursa ili genelinde %26,3 işyeri net istihdam artışı verirken, %3,9 işyeri net istihdam azalışı vermiştir. Gerek Türkiye'de genelindeki, gerekse Bursa ilindeki işyerlerinde büyüme yönünde beklenti vardır. Bursa'da 30 Haziran 2015 tarihi itibariyle net sayısal artışı 17.993 kişi ve net sayısal azalışın 1.951 kişi, dolayısıyla net istihdam artışının 16.043 kişi olması beklenmektedir. Toplam çalışan sayısı 339.119 kişidir. Net istihdam değişim oranı (NİDO) %4.7 olarak hesaplanmıştır.

TABLO 45: İSTİHDAMDA ARTIŞ VE AZALIŞ BEKLENEN ANA MESLEK GRUPLARI

Meslek Grupları	Net sayısal artış	Net sayısal azalış	Net İstihdam Değişimi	NİDO %
Büro hizmetlerinde çalışan elemanlar	355	55	299	1,1
Hizmet ve satış elemanları	2.014	178	1.836	6,5
Nitelik gerektirmeyen meslekler	4.439	883	3.556	6,7
Nitelikli tarım, ormancılık ve su ürünleri çalışanları	13		14	2,0
Profesyonel meslek mensupları	941	187	754	2,9
Sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar	4.389	294	4.095	5,2
Teknisyenler, teknikerler ve yardımcı profesyonel meslek mensupları	911	86	824	3,1
Tesis ve makine operatörleri ve montajcılar	4.885	253	4.632	5,0
Yöneticiler	44	11	33	0,4
BURSA	17.993	1.951	16.043	4,7

Bursa İPA 2014, s.79, ve ham veri

Ana meslek gruplarının tümünde net istihdam artışı beklenmektedir. Artış istihdamdaki paylarına uygun olarak en fazla tesis ve makine operatörleri ve montajcılar, sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar, nitelik gerektirmeyen mesleklerdeki ile hizmet ve satış elemanlarındadır.

TABLO 46: EN FAZLA İSTİHDAM ARTIŞI VE AZALIŞI BEKLENEN 20 MESLEK, 2014/2015

Net İstihdam Artışı Beklenen Meslekler		Net İstihdam Azalışı Beklenen Meslekler	
30 Haziran 2014	30 Haziran 2015	30 Haziran 2014	30 Haziran 2015
Temizlik görevlisi	Beden işçisi (genel)	Seyahat servis elemanı (host/ hostes/otobüs-tren)	Beden işçisi (temizlik)
Makineci (dikiş)	Beden işçisi (inşaat)	Soğuk demirci	Beden işçisi (inşaat)
Beden işçisi (genel)	Makineci (dikiş)	İnşaat elemanları kalıpcısı (elle)	Satış danışmanı
Depo hamalı	Temizlik görevlisi	Ayakkabı imalatçısı (saya)	Öğretim görevlisi
Metal mamuller montaj işçisi	Güvenlik görevlisi	Montajcı (kurgucu)	Diğer inşaat boyacıları
Gaz altı kaynakçısı	Tekstil terbiye işçisi	Makine nakışçısı	Diğer özel eğitim öğretmenleri
Ahşap doğrama ve kaplamacı	Dokuma makineleri operatörü / dokumacı	Demir doğramacı	Garson (servis elemanı)
Beden işçisi (inşaat)	Beden işçisi (temizlik)	İplik eğirme operatörü (ring/vater/vargel)	Mobilya döşeme işçisi
Şoför-yük taşıma	Perakende satış elemanı (gıda)	İnşaat elemanları kalıpcısı (makineyle)	Beden işçisi (genel)
Güvenlik görevlisi (silahsız)	Satış danışmanı	Meyve sebze ayıklama işçisi	Dokuma makineleri operatörü / dokumacı
Eksantrik pres tezgahı operatörü	Mobilya montaj işçisi	Duvarcı	Çözümler operatörü
Elektrik ark kaynakçısı (makine ile)	Beden işçisi-bina inşaatı	Direksiyon eğitmeni	Büro memuru (genel)
CNC freze tezgahı operatörü	Bobin aktarma işçisi	Kapı montaj işçisi	Kasap
Mobilya montaj işçisi	Mobilya döşeme işçisi	Üretim müdürü(imalat sanayi)	Ahşap iskeletçi
Hidrolik pres tezgahı operatörü	Garson (servis elemanı)	Cankurtaran	Güvenlik sistemleri teknisyeni
Mobilya döşeme işçisi	Gaz altı kaynakçısı	Frezeci (freze tezgah işçisi)	Oto bakım-onarımcısı (oto mekanikeri)
Elektrikçi (genel)	Pazarlamacı	İplik teknisyeni	Diğer iplik işçileri ve sarıcıları
Dikiş makinesi operatörü-kumaş	Bobin-katlama- büküm makine operatörü	Diğer inşaat boyacıları	İnşaat teknolojisi teknikeri
Dijital baskı operatörü (tekstil)	Şoför-yük taşıma	Masaj uygulayıcısı/masör	Hasta bakımı elemanı
Pazarlamacı	Betonarme demircisi	Felsefe grubu öğretmeni-ortaöğretim	İnşaat elemanları kalıpcısı (makineyle)

Bursa İPA 2014, s.82

Tabloya göre beden işçisi, temizlik görevlisi, güvenlik görevlisi, makineci, dokumacı, vb. mesleklerde hem net istihdam artışı hem de net istihdam azalışı beklenmektedir. Raporda bu durum imalat, inşaat, idari ve destek hizmet sektörlerinin büyüklüğüyle ve bu sektörlerde çalışan sayısının çokluğuyla açıklanmaktadır.²⁵

TABLO 47: KADIN, ERKEK, FARK ETMEZ SEÇENEKLERİNE GÖRE İLK 20 MESLEKTE NET İSTİHDAM DEĞİŞİMİ

Kadın	Net İstihdam Değişimi	Erkek	Net İstihdam Değişimi	Fark etmez	Net İstihdam Değişimi
Makineci (Dikiş)	841	Beden İşçisi (Genel)	1.015	Tekstil Terbiye İşçisi	677
Bobin Aktarma İşçisi	262	Mobilya Döşeme İşçisi	217	Beden İşçisi (Genel)	1.015
Bobin-Katlama-Büküm Makine Operatörü	190	Gaz Altı Kaynakçısı	199	Makineci (Dikiş)	841
Beden İşçisi (Genel)	1.015	Mobilya Montaj İşçisi	363	Dokuma Makineleri Operatörü / Dokumacı	542
Satış Danışmanı	286	Garson (Servis Elemanı)	206	Beden İşçisi (Temizlik)	-32
Garson (Servis Elemanı)	206	Tekstil Terbiye İşçisi	677	Satış Danışmanı	286
Konfeksiyon İşçisi	38	Plastik Enjeksiyon Üretim Elemanı	85	Kalite Kontrolcü	128
Ön Muhasebeci	34	Mobilya Cilacısı (Püskürtme İle) (Ağaç)	124	Diğer İmalat Ve İlgili İşçiler (Makine İle)	114
Brode Makinesi Operatörü/Brodecı	123	CNC Freze Tezgahı Operatörü	100	Garson (Servis Elemanı)	206
Muhasebeci	80	Plastik Mamuller Montaj İşçisi	36	Led Aydınlatma Ekipmanları Montajcısı	120
Temizlik Görevlisi	818	İnşaat Elemanları Kalıpcısı (Elle)	108	Perakende Satış Elemanı (Gıda)	372
Sekreter	28	Dokuma Makineleri Operatörü / Dokumacı	542	Temizlik Görevlisi	818
Kaynak Operatörü	39	Galvanizci (Daldırma İle)	-	Muhasebeci	80
Mobilya Üst Yüzey İşlemcisi	14	Diğer İmalat Ve İlgili İşçiler (Elle)	20	Kalite Kontrolcü-Tekstil	5
Paketleme İşçisi (El İle)	82	Sevkiyat Görevlisi	113	Meydancı	20
Kalite Kontrolörü-Kumaş	-	Forklift Operatörü	21	Ön Muhasebeci	34
Fantezi Bükümcü	12	Kaynakçı (Oksijen Ve Elektrik)	39	Overlok Makinesi Operatörü (Overlokçu)	18
Okul Öncesi Öğretmeni	20	Ram Makinesi Operatörü (Tekstil)	111	İplik Eğirme Operatörü (Ring/Vater/Vargel)	142
Çaycı	13	Ahşap İskeletçi	51	Pazarlamacı	197
Kasiyer	22	Şoför-Yük Taşıma	146	Reçmeci/Reçme Makinesi Operatörü	10
İLK 20 Meslek Toplam	4.124		4.172		5.593

Bursa IPTA 2014 ham veri

İlk yirmi meslekte kadınlar ve erkekler için istihdamın benzer sayılarda, kadınlar için 4.124 kişi ve erkekler için 4.172 kişi artması beklenmektedir. Bu sayı, fark etmez diyenler için 5.593 kişidir. İlk yirmi meslekteki toplam artış (13.889 kişi), öngörülen toplam artışın (16.043 kişi) %86,6'sını oluşturmaktadır. Öngörülen artışın gerçekleşmesi durumunda 2015'de açık işlerin sayısı, 2014'deki sayısına (11.171) göre %43,6 oranında artacaktır. İlk yirmi meslekte 5,593 iş için cinsiyetin fark etmeyeceği belirtilmiştir. Bu işlerde kadın işçinin tercih edilmesini sağlamak, Bursa ilindeki yüksek kadın işsizlik oranının düşürülmesi için elzemdir.

6. Küçük İşyerleri Araştırmasının Bulguları

Bursa ilinde proje kapsamında 2014 yılı İPTA araştırmasına 2-9 çalışanı olan çok küçük işyerleri de dahil edilmiştir. Amaç bu işyerlerinin genel olarak istihdam, özel olarak kadın istihdamı açısından taşıdığı potansiyeli ortaya çıkarmaktır. Bu amaçla toplamda 5.210 işyeri ziyaret edilmiş ve bu işyerlerinin bilgileri genelleştirilerek 37.629 işyeri için bilgi edinilmiştir. Sektörel dağılıma bakıldığında, işyerlerinin %35'inin toptan ve perakende ticaret sektöründe, %22'sinin imalat sektöründe olduğu, onları ulaştırma ve depolama, mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler ile inşaat sektörlerinin izlediği görülmektedir. Çalışanların %27'si kadın, %73'ü erkek olup bu oranlar, 10 ve daha fazla kişi istihdam eden işyerlerindeki çalışan oranları ile benzerdir.

Kadınlar en fazla profesyonel meslek mensupları olarak çalışırken, daha sonra büro hizmetlerinde çalışanlar ile hizmet ve satış elemanları gelmektedir. Erkekler ise en fazla sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar, tesis ve makine operatörleri ve montajcılar ile hizmet ve satış elemanları meslek gruplarındadır. Araştırmaya göre kadınlar erkeklere göre daha fazla oranda nitelik gerektirmeyen işlerde çalışmaktadır. Öte yandan araştırmanın bir diğer ilginç bulgusu, 10 ve daha fazla kişi istihdam eden işyerlerinde çalışanların %15,6'sının nitelik gerektirmeyen mesleklerde istihdam edilirken 2-9 arası kişi istihdam eden işyerlerinde bu oranının sadece %10 olmasıdır. Küçük işyerlerinde çalışanların daha fazla niteliğe sahip olduğu görülmektedir.

2-9 arası kişi istihdam eden toplam 4.967 işyerinde 11.568 kişilik açık iş tespit edilmiştir. %7,4 olarak hesaplanan açık iş oranı, 10 ve daha fazla kişi istihdam eden işyerlerinin %3,2 olan açık iş oranından daha yüksektir. En fazla açık iş olan meslekler sırasıyla makineci (dikiş), garson, satış elemanı, elektrikçi, mobilya cilacısı, beden işçisi, mobilya imalatçısı, mobilya döşeme işçisi, muhasebeci ve gazaltı kaynakçısıdır. 10 ve daha fazla kişi istihdam eden işyerlerinde en fazla açık iş olan ilk on meslekten altısı ortaktır. Bunlar beden işçisi, makineci (dikiş), satış elemanı, mobilya döşeme işçisi, gazaltı kaynakçısı ve garsonluktur. Ancak 2-9 arası kişi çalıştıran işyerlerindeki açık iş olan meslekler daha fazla mesleki beceri ve nitelik gerektiren mesleklerdir.

Söz konusu işyerlerinde temininde en fazla güçlük çekilen meslekler, açık işlere paralel şekilde makineci (dikiş), satış elemanı, garson, mobilya döşeme işçisi, elektrikçi, mobilya cilacısı, mobilya montaj işçisi, mobilya imalatçısı, dokuma makineleri operatörü ve gazaltı kaynakçısıdır. Tüm sektörlerde 2015 yılı istihdam artışı beklenmekte ve mevcut istihdamın %15 oranında artacağı tahmin edilmektedir. 10 ve daha fazla kişi istihdam eden işyerlerinde ise artış beklentisi %4,7 oranındadır.²⁶

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada Bursa ilinde işgücü piyasasının özellikleri ve İŞKUR'un çalışmaları, kadınların ve erkeklerin durumunu ayrıntılı biçimde karşılaştırarak ele alınmıştır. Bu değerlendirmelerin ışığında kadınları insana yakışır işlerde istihdam etmek üzere kadın işgücüne talebin artırılabilmesi ve İşgücü Piyasası Talep Araştırmasında belirtilen açık işlerin kadın istihdamını artıracak şekilde doldurulabilmesi için öneriler geliştirilmiştir.

Bursa ili tüm sektörlerde faal olan canlı ekonomisiyle sosyo-ekonomik gelişmişlikte ön sıralardadır. Toplam istihdamda hizmet sektörü en büyük paya sahip olmakla birlikte, sanayinin ağırlıklı yerine bağlı olarak bu sektörde istihdam erkeklerde ilk sırayı, kadınlarda ikinci sırayı almaktadır. İstihdamda olanların yarıdan fazlası lise ve altı eğitilmiş olmakla birlikte hizmet sektöründe istihdam edilen kadınların eğitim düzeyi erkeklerinkinden ciddi oranda yüksektir. Sosyal güvenlik kurumlarına kayıtlı olarak istihdam bakımından son üç yıl içinde ciddi ilerlemeler vardır. Yine de kayıtdışılık önemli bir sorun olmaya devam etmektedir. Sanayide kadınların dörtte biri ve hizmetlerde beşte biri kayıtdışı çalışmaktadır. Bu oranlar erkeklerde daha düşüktür.

Bursa'nın içinde yer aldığı TR 41 bölgesinde işsizlik oranları Türkiye geneline göre daha düşük olmakla birlikte kadınların işsizlik oranları ülke geneline uyumlu biçimde erkeklerinkinden ciddi biçimde yüksektir. Bölgede 2010-13 döneminde erkek işsiz sayısı düşerken, kadın işsiz sayısı artmıştır. Özellikle genç ve eğitilmiş kadınlar işsizlikten en yüksek düzeyde etkilenmektedir. Uzun süreli işsizlik kadınlar açısından daha vahim bir sorun olarak yaşanmaktadır.

2010-2013 döneminde İŞKUR'un faaliyetlerinde ciddi artış yaşanmıştır. Hem Türkiye, hem il için geçerli olan bu durum, kuruma yapılan başvuruların, alınan açık işlerin, işverene yapılan takdimlerin ve işe yerleştirmelerin artan sayısında gözlemlenmektedir. Bursa İŞKUR bir çok bakımdan Türkiye genelinin üzerinde performans sergilemektedir. Kuruma başvuranlar arasında kadınların payı hızla yükselmiş ve 2013'de %45,9'la Türkiye genelinin üzerine çıkmıştır. İlde kadınlar İŞKUR'un hizmetlerinden yüksek oranda yararlanmak istemektedir. Buna karşılık Bursa'da işe yerleştirilenler içinde kadınların payı, %30,5'le Türkiye ortalamasıyla hemen hemen aynıdır. Bursa'da kadınların daha yüksek oranda işe yerleştirilmesine ihtiyaç vardır.

Kuruma başvuran kadınlar içinde yüksek eğitilmiş olanların oranı %23,4 ile erkekler arasındaki yüksek eğitilmişlerin %16,1 olan payından 7 puan daha yüksektir. Ön lisans ve daha üstü eğitime sahip kadınların işe yerleştirilenler içindeki payı ise %14,7 ile Kuruma başvuranlar arasındaki paylarından 9 puan düşüktür. Burada karşımıza çıkan sorun, işverenlerin açık işler için istedikleri eğitim düzeyinin düşüklüğüdür. 2013'de işverenlerin %60'ı eğitim düzeyine ilişkin olarak ya 'fark etmez' demek ya da lise altı eğitilmiş işçi istemektedir. Dolayısıyla Kurumun 2013'de işe yerleştirdiği kadınların %65' i ilköğretim mezunu veya daha altı eğitilmiş olmuştur. İşveren tercihlerindeki söz konusu oran 2014'e %70'e çıkmıştır. Bu durum yüksek eğitilmiş olanlarda talebin artırılması için özel çaba gösterilmesinin gereğine işaret etmektedir.

Öte yandan 2010-13 arasında içinde işe yerleştirilen kişi sayısı toplamda 3.8 kat kadınlarda dört kat, erkeklerde üç kat artmıştır. Bunun gerisinde, Kurumun işverene yaptığı takdimlerde kadınların takdim sayısının 8 kat, erkeklerin takdim sayısının 4 kat artması yatmaktadır. Bu durum, Kurumun kadınlar için yaptığı çalışmalarda artışın bir ifadesi olarak görülebilir ve

kadınlar açısından başarılı bir sonuç olarak kabul edilebilir. Yine de kadınlar için yapılması gereken şeyler vardır. Aktif işgücü piyasası programlarına katılım bakımından 2013'de Bursa'da toplam katılımcılar içinde kadınların oranı %40.7 ile Türkiye genelindeki %51.4'den düşüktür. Türkiye'de mesleki eğitim kurslarına katılan kadın oranı %53.9 iken bu oran Bursa'da %40.2'dir. Bursa'da daha fazla kadının mesleki eğitim kurslarına ve işbaşı eğitim kurslarına katılımı sağlanabilir.

İPTA 2013-1.Dönem ve 2014-1.Dönem sonuçlarına göre kadın istihdamında ilk sırayı imalat sanayi ile ilgili meslekler almakta, onu nitelik gerektirmeyen meslekler ve sanatkarlar ile ilgili işlerde çalışanlar izlemektedir. Kadınların en çok çalıştığı ilk on meslek içinde sıralama şöyledir: makineci (dikiş), temizlik görevlisi, muhasebeci, beden işçisi (genel), beden işçisi (temizlik), büro memuru (genel), süthane/mandıra işçisi, dokuma makineleri operatörü/dokumacı, paketleme işçisi (el ile) ve sekreterdir.

İlde imalat sanayinin ve bu sanayi içinde kadınlar açısından tekstil ve konfeksiyon işkollarının ağırlıklı yapısıyla bağlantılı olarak ve açık işlerde imalat sanayisinin ağırlıklı payını göz önünde tutarak, bu alana özgü mesleklerin (örneğin makineci (dikiş), dikiş makinesi operatörü-kumaş, bobin aktarma işçisi, kalite kontrolcü) eğitiminin yapılması anlamlı görünmektedir. İşverenlerin söz konusu mesleklerde eğitimden ziyade kişilerin meslekte yeterli bilgiye sahip olmalarını istemelerinden ötürü (istihdam garantili) meslek edindirme kursları planlanabilir. Burada hedef kitle ilköğretim mezunu kadınlardır.

Öte yandan hizmet sektöründe ihtiyaç duyulan meslekler için de eğitim yapılmasına ihtiyaç vardır. Özellikle ön lisans ve lisans mezunu kadınların oranının yüksekliği göz önüne alındığında, muhasebeci, satış danışmanı, sekreter ve büro memurluğunda işverenlerin spesifik ihtiyaçlarının belirlenmesi yoluyla bu alanda ihtisaslaşma sağlayacak kursların açılması yararlı olabilir.

2014 yılı soru formuna eklenen ve işverenlerin açık işlerde cinsiyet tercihi olup olmadığını ortaya çıkarmayı hedefleyen soruya verilen cevaplar, sektörler ve ana meslek gruplarında kadınlar için tercihin (%11,3) erkeklere (%47,9) kıyasla çok daha düşük oranlarda kaldığını ve önemli bir kesimin eleman tercihinde cinsiyetin fark etmediğini (%40,8) söylediğini göstermektedir. Bu durum işgücü piyasasında cinsiyet temelinde ayrılmış sektörlerde, tercihlerin değişmesinin çok zor olduğuna, buna karşılık 'fark etmez' denilen sektörlerde kadınların daha çok tercih edilmesi için çaba gösterilmesinin anlamlı olacağına işaret etmektedir. Bu noktada yapılan bir hesaplama, en fazla açık işin bulunduğu ilk yirmi meslekte cinsiyet için 'fark etmez' diyenlerin o meslekte mevcut kadın çalışan oranı kadar kadın işçiyi işe alması durumunda kadın işçi talebinin iki buçuk kattan fazla artacağını göstermektedir. Kuşkusuz mevcut durumun ötesine geçmekve kadın işçi oranını yükseltmek açısından fark etmediği söylenen mesleklerde daha çok kadın işçiyi işverene takdim etmekte yarar vardır. Aynı zamanda yeni kadın işçi istihdamına yönelik teşvik uygulamaları konusunda işverenlere daha fazla bilgilendirme yapılması yararlı olacaktır.

Açık işlerde istenen becerilere bakıldığında hem tüm açık işler için, hem kadın tercihinin görece yüksek olduğu meslekler için istenen beceriler büyük ölçüde ortaktır. Bunlar fiziki ve bedensel yeterlilik, iş ahlakına sahip olma, takım çalışması ve mesleğe ilişkin yeterli bilgidir. Kadınlar için bunları takiben iletişim ve ifade yeteneği gelmektedir. Dolayısıyla mesleki eğitim kurslarına iletişim ve ifade yeteneğini artıran bileşenlerin dahil edilmesi anlamlı görünmektedir. Ancak burada altı önemle çizilecek bir husus, Başbakanlığın 25 Mayıs 2010 tarihli Kadın İstihdamının Artırılması ve

Fırsat Eşitliğinin Sağlanması Genelgesinde yer aldığı üzere mesleki eğitimlere kadınların temel insan haklarına ilişkin bileşenlerin eklenmesi ve kadınların temel hakları konusunda bilgilendirilmesidir.

Araştırmada temininde güçlük çekilen eleman sayısı açık işlerin sayısından daha fazla olarak çıkmıştır. Bu durum bazı mesleklerde hali hazırda çalışan olmakla birlikte eleman bulmanın kolay olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Temininde güçlük çekilen meslekler, istihdamın yapısına uygun olarak ağırlıklı imalat sanayi meslekleridir. Bunlar içinde ilk 20 mesleğe bakıldığında, yüksek eğitim ve nitelik gerektirmeyen, düşük maliyetle yetiştirilebilecek makineci (dikiş), tekstil terbiye işçisi, beden işçisi (genel), dokuma makineleri operatörü (dokumacı) ve mobilya döşeme işçisi gibi mesleklerin yer aldığı görülmektedir. Güçlük çekilme nedenleri arasında ilk sırayı gerekli mesleki beceriye/niteliğe sahip eleman bulunmamasının alması, bu açığın mesleki eğitimler yoluyla kapatılması için İŞKUR'un çalışmalarının önemine dikkat çekmektedir. Kadınlar açısından istihdamın yüksek olduğu makineci (dikiş), dokuma makineleri operatörü gibi mesleklerde öne çıkan gerekli mesleki beceriye sahip eleman olmaması ve yeterli iş tecrübesine sahip eleman bulunmaması gibi nedenler mesleki eğitim yoluyla çözülebilir gibi görünmektedir. Bu noktada bir pilot araştırma yapılarak seçilmiş işletmeler özelinde işe takdim edilen işçilerin hangi becerilerden yoksun olduğu ve ne tür eğitimin bu açığı kapatacağı incelenebilir. Öte yandan nitelik gerektirmeyen temizlik görevlisi, beden işçisi (temizlik) gibi mesleklerde de eleman temininde güçlük çekilmesi, bu mesleklerde çalışma koşullarının elverişsizliğinin, özellikle ücretlerin düşüklüğünün bu durum üzerinde etkili olduğunu göstermektedir.

2014 yılında görüşülen işverenler 2015 yılında istihdamda önemli artış öngörmektedir. Öngörülen artışın gerçekleşmesi durumunda 2015'de açık işlerin sayısı 2014'e göre %43.6 oranında artacaktır. Bu artıştan kadın işsizlerin daha fazla yararlanabilmesi için eleman tercihinde cinsiyet fark etmez diyen işverenlerin daha çok kadını istihdam etmesi için çaba gösterilmesi gerekecektir. Bu noktada çok küçük ölçekli işletmelerin önemli bir potansiyele sahip olduğu, 10 ve daha fazla kişi istihdam eden işyerlerine kıyasla 2015 yılı için istihdam artış beklentisinin daha yüksek olduğu akıld tutulmalı ve İŞKUR hizmetlerinden daha fazla yararlanmaları için çaba harcanmalıdır.

Kadınların işgücüne katılım oranlarının, artış eğilimine rağmen hala çok düşük düzeylerde kaldığı ve işsizler arasında kadınların payının giderek yükseldiği Türkiye'de işgücü piyasaları toplumsal cinsiyet eşitliğinden çok uzaktır. Mevcut koşullar altında Kurumun sunduğu hizmetlerden kadınların çok daha etkin biçimde yararlanması için bilinçli faaliyetler yürütülmesi büyük önem taşımaktadır.

